

Rute 80

NUMMER 1 1982
16. ÅRGANG

RØD UNGDOMS MAGASIN

Jernmannen side 5

Okkupasjons-
dagbok fra
Haugesund
side 14

Den blodige
veien side 2

Fotformsko i
skuddlinja side 18

Zimbabwe side 10

— Søkelys på den tredje verdens problemer —

Det finnes nok mat

Den fredelige veien stinker av blod!

□□□Hvilke lærdommer kan vi trekke av hendene i Polen? En av de minst gjennomtenkte står SV-avisa Ny Tid for, som summerer opp Polen-begivenhetene som «KOMMUNISMENS FALLITT». Intet mindre, — Polen har demonstrert for all verden hvor «på jordet» kommunismen er.

□□□Denne konklusjonen er omtrent like glup som når Aftenposten «beviser» at sosialisme betyr krig og undertrykking ved å vise til Sovjets okkupasjon av Afghanistan. SVs konklusjoner føyer seg kort og godt inn i de tradisjonelt anti-kommunistiske.

□□□På disse sidene tar vi opp hvilket ansvar disse menneskene har, som etter Polen og Chile og Tyrkia fortsetter å propagandere for «den fredelige veien» til sosialismen. Det er på tide SV blir satt på plass og at noen forteller dem hvor virkelighetsfjern teorien deres er.

Foto: Leif Gabrielsen

13. desember 1981 fikk polakkene en knebel i munnen og begge armene fastknytt på ryggen. Det folket som i over ett år hadde fått en hel verdensdel til å holde pusten, var med et slag lamslått. Fagforeningsaktivister som hadde stått for bragder vi trodde var komplette umuligheter, gruvearbeidere som i sine mest smilende og seierrike øyeblikk hadde framstått som uovervinnelige — «over

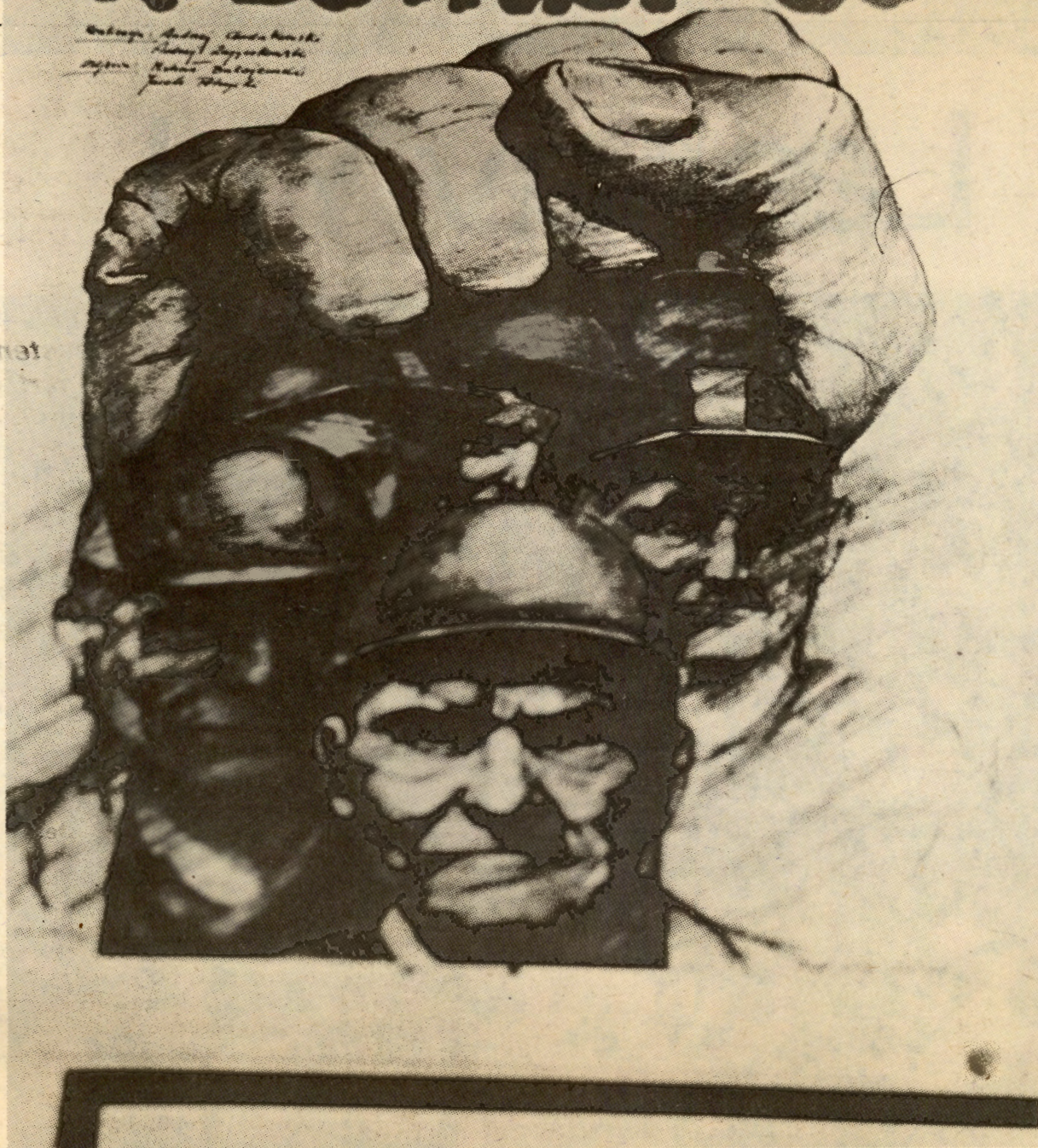
disse samla knyttnevene kan ingen makt seire» — Lech Walesa som utmanøvrerte hele det revisjonistiske partiapparatet med et taktisk opplegg vi ble mållose av, organisatorene i Solidaritet som hadde skapt en fagorganisasjon som kunne smelle til med generalstreik etter uravstemning på fire timer — plutselig var de alle handlingslamme.

Av ARILD RØNSEN

Hva hadde skjedd? Egentlig ikke noe revolusjonerende nytt i historia. Den polske arbeiderklassen fikk sanne den kinesiske vismannens knappe, nøkterne oppsummering av de historiske lærdommene: Politisk makt vokser ut av geværløpet. Mot tanks og ladde geværer sto også de som hadde klart «det umulige» maktesløse. Hvor mange flere Polen? Hvor mange flere Chile? Hvor mange flere Tyrkia? Hvor ofte skal egentlig arbeiderblod spyles vekk fra gatene før vi ser fakta i øynene: En arbeiderrevolusjon er dømt til å mislykkes om arbeiderne ikke kan bringe herskernes geværer til taushet. Det var aldri vi som valgte volden.

ROBOTNICY '80

Den eksplosive utviklinga i de faglige rettighetene som arbeiderklassen tilkjempa seg i Polen fra 1980 til 1981 skapte urealistiske forhåpninger hos progressive i Vesten. Solidarites framgang ga mange av oss illusjoner om hva som var mulig å oppnå i det byråkrat-kapitalistiske Polen. Til og med kjente marxister fortapte seg en stund fullstendig i spekulasjoner over «maktkamp i Partiet». Partikongressen i 1981 blei i vestlig presse framstilt som avgjørende for hvem som skulle ha *makta* i Polen. Noen snakka til og med om en genuin arbeiderrevolusjon i Polen, der kronen på verket skulle settes ved at Solidaritet også tok makta i Partiet. I virkeligheten var dette grunnløse spekulasjoner, som kunne florere fordi god marxisme enten var forkasta eller glemt.

Om å overta statsapparatet

Det ha med rette vært ført kamp mot dogmatisme i den norske ml-bevegelsen. Ei trist side ved denne kampen er at noen nå skriker «dogmatiker!» så fort det henvises til marxismens opphavsmenn. Tilfellet Polen viser oss hvor feilaktig ei sånn holdning er. Karl Marx var vitenskapsmann og trakk ikke lettvinne slutninger. Derfor er det nyttig å lære av det han kom fram til.

Etter Pariserkommunens nederlag oppsummerte han erfaringene og skreiv et nytt forord til Det kommunistiske manifest. Her sier han bla.:

Ein ting især vart prova av Kommunen. Det var at arbeidarklassen kan ikkje rett og slett ta over det ferdiglagde statsmaskineriet og nytta det til egne formål.

Var det ikke nettopp dette enkelte trodde var mulig rundt den polske paritkongressen? Bytt ut «de Moskva-vennlige» med de «Solidaritetsvennlige» — og vips, arbeiderne har tatt makta!

Arbeiderklassen hadde ikke makta

Vi kan være uenige om hva slags samfunn det polske anno 1980 var, — om det var et «overgangssamfunn», «kapitalistisk på en ny måte» eller «fascistisk diktatur». I denne sammenhengen holder det at vi er enige om en ting: At arbeiderklassen var satt utafor styringa, at det i alle fall ikke var proletariatet som hadde makta. Lenin er en av dem som har sagt mest fornuftig om disse sakene. Jeg siterer fra Staten og Revolusjonen:

Orda «å knuse den byråkratisk-militære maskinen» uttrykkjer kort den viktigaste lærdomen i marxismen om oppgåvene til proletariatet i ein revolusjon i høve til staten.

Verken Solidaritet eller opposisjonen i Partiet hadde satt seg noe i nærheten av dette som mål. Men det viktigste poenget er at om de virkelig hadde satt seg som mål «å knuse den byråkratisk-militære maskinen», ville de ikke ha kommet et skritt lenger enn de er i dag, om de ikke samtidig hadde kjempa for å bevæpne arbeiderklassen.

Er arbeiderklassen i stand til å forsvare det de har oppnådd?

Og det er her logikken svikter for de som aldri blir ferdig med

å propagandere for den fredelige veien til sosialismen. Sommeren -81, mens Solidaritet var på toppen, kunne de rekke tunge og si: — Jaså, går det ikke an å oppnå noe med fredelige midler? Det samme sa de da Allende begynte å demokratisere Chile.

Vi veit alle hvordan det gikk. Ingen har sagt at det ikke går an å oppnå mye med fredelige kampmetoder. Norge er et utmerka eksempel på det. På samme måte oppnådde Solidaritet svært mye ved hjelp av streiker og bedriftsokkupasjoner, — så mye at Polen 1979 og

Polen 1981 på mange måter var to forskjellige samfunn. Solidaritet utløste initiativ, innsatsvilje, skaperkraft og trua på at det nytter i arbeiderklassen.

Men til sjuende og sist viste det seg at dette ikke var nok til å forsvare det de hadde oppnådd. Og ingen kan da være uenig i at forsvaret av de tilkjempa rettighetene er minst like viktig som sjølve kampen for reformene? I så måte er Polen et skoleeksempel på at alle rettigheter arbeiderklassen tilkjemper seg under kapitalismen er midlertidige. Ja, ikke bare det, — vi vil helt sikkert miste dem om vi ikke er villige til å forsvare oss med våpen. Det gjelder for Polen, det gjelder for Chile, — og det gjelder for Norge.

Demokratiet i Norge er demokrati så lenge kapitalistene har nytte av det. Det er mye mindre problemfult for det norske borgerskapet å holde styr på arbeiderklassen i Norge under det borgerlige demokratiet enn det er for Jaruzelski å holde orden i det fascistiske Polen.

Hvorfor innførte Jaruzelski og Bresjnev et åpent fascistisk diktatur i Polen? Fordi de følte makta si trua i den grad at de

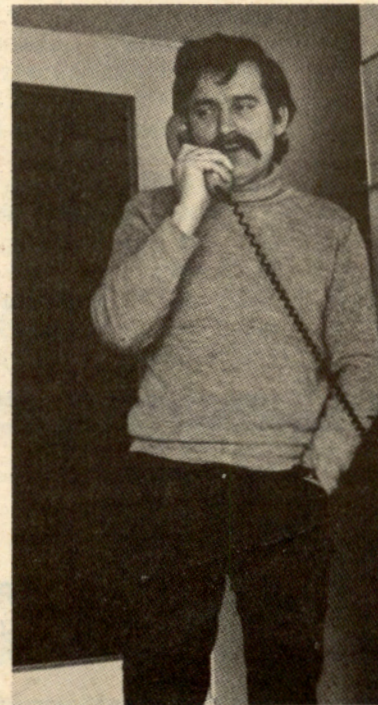

Foto: Bernt Eide

ikke lenger tok sjansen på å tillate «demokrati». Er det en eneste grunn til at den norske borgerklassen vil tenke annerledes? Berge Furre vil stå på at borgerskapet i Norge er «snillere» til han tar kvelden. For hver dag som går blir det større og større grunn til at han skal få følge av færre og færre.

Vold er uunngåelig — hvem blir seierherre?

Det er i det hele tatt på tide vi begynner å stille propagandistene for «fredelig overgang» til ansvar for holdningene sine. Etter Chile, Polen og Tyrkia burde det egentlig være umulig å hevde denne teorien uten å bli møtt med en strøm av fornuftige argumenter. «Den fredelige veien» viser seg jo gang på gang ikke å ha noen ting for seg. Ikke er den *fredelig*; arbeiderne får blø, — og veien den staker opp fører bare et sted hen — tilbake til den mest brutale undertrykkinga. Er det ingen grenser for hvor mange ganger en politisk teori skal prøves i praksis, og vise sin *udugelighet*, før den for alltid blir forkasta?

Vi som går inn for væpna revolusjon blir ofte kalt voldsromantikere og krigshissere. I virkelighetens verden er det motsatte tilfelle. Vi innser at oppgjøret med borgerskapet ikke blir noe familieselskap, og ønsker av gode grunner å forberede oss på det. En sterk og væpna arbeiderklasse er det beste utgangspunktet for at revolusjonen skal bli så lite blodig som mulig — og — det er den eneste farbare veien for at arbeiderne skal gå seirende ut av kampen. Derfor er agitasjon for væpna revolusjon også til sjuende og sist den eneste ansvarlige holdninga for den som vil unngå at arbeiderne blir utlagt som slakt og som vil at løsninga på konfliktene skal bli sosialisme.

«Den fredelige veien» er — paradoksalt nok — blodbestenkt. Det er en av de viktigste lærdommene vi kan trekke av Polen 1981.

Lær av YLI

Foto: Klassekampen

Å sammenlikne dagens NGS med NGS for 7–8 år siden tjener dagens NGS til liten ære. Da var NGS en elevorganisasjon som ledet aksjoner og skolestreiker mot gymnaslov og nedskjæringer i timetallet. I dag er NGS en skygge av seg selv – selve symbolet på passivitet.

Men kanskje tidene har forandret seg? At det ikke er NGS sin skyld, men elevene som er blitt så trege. Men hvis vi sammenlikner dagens NGS med dagens YLI, ser vi at det samme gjentar seg. Til tross for at NGS har mer enn dobbelt så mye penger å rutte med, er det YLI som er den aktive elevorganisasjonen av de to. Intervjuet med de to lederne i henholdsvis YLI og NGS, som vi bringer i dette nummeret av avisa, viser med all mulig tydelighet at forskjellen skyldes ulik politikk.

De to siste skoleårene forteller om aksjoner mot nedskjæringene en rekke ganger. Høsten -80 deltok både NGS og YLI i aksjon mot statsbudsjettets forslag om renter i studietida. Men da fylkesbudsjettene samme høst ble lagt fram, var det bare YLI og opposisjons-GU'er (gymnasiastutvalg) som aksjonerte. NGS sentralt sov.

Og mens YLI-landsmøtet diskuterte nedskjæringene, ble denne diskusjonen avvist i NGS. Mens yrkeskolene fikk god tid til å foreberede aksjonsdag 26. mars, hoppet NGS på kort tid før. Og ved behandlingen av fylkesbudsjettene sist høst gjentok det samme seg som året før. NGS sov.

Nå står vi igjen foran landsmøtet. NGS har avvist med 9 mot 7 stemmer i landsstyret at nedskjæringene

skal tas opp. Når Magne Enger begrunner dette med at NGS' standpunkter mot nedskjæringene er klare, så er det et syltynt argument. NGS har aldri virkelig diskutert nedskjæringene. De har aldri avklart om kravene i hovedsak skal stilles mot staten, hvilken betydning nedskjæringene har fått for innholdet i undervisninga osv. Og når NGS-formannen bruker som argument mot å diskutere nedskjæringene som egen sak at det som teller er hva som blir gjort med saken, så er det toppen av frekkhet. For poenget er jo nettopp at NGS har gjort altfor lite med nedskjæringene.

NGS har de to siste årene vært fullstendig kontrollert av Unge Høyre. Forskjellen på YLI og NGS har selvsagt sammenheng med dette. For Unge Høyre har brukt sin inn-

flytelse til å gjøre NGS til en partipolitisk lekegrind hvor elevenes interesser fullstendig har kommet i bakgrunnen. Rød Ungdom har hatt stor innflytelse i YLI, men vi har ikke brukt innflytelsen til å prege YLI med partipolitikk.

I NGS blir folk valgt ut fra partistandpunkt. Det er partifraksjonene som bestemmer i NGS. Uavhengige delegater fra skolene holdes utafør de virkelige avgjørelsene. I YLI er det motsatt. Landsmøtet består av et flertall uavhengige. Avgjørelsene ligger reelt i landsmøtesalen – hos delegatene – og ikke i partifraksjonene. Jeg vil derfor gi NGS et lite råd: Lær av YLI!

Rute80
RØD UNGDOMS AVIS

Nr. 1/1982

Redaktør og ansvarlig utgiver: Knut Ivar Skeid • Adresse: Postboks 4702

Sofienberg, Oslo 5 • Telefon: (02) 11 45 73 • Abonnement: 35 kroner helår (7 nummer) • Postgiro: 4 79 21 31 (kommisjonærer) og 2 06 06 89 (løssalg) • Signerte artikler står for for-

fatterens egen regning • Trykk: A.S. Duplotrykk, 1981 • RØD UNGDOM • Adresse: Postboks 610 Sentrum, Oslo 1 • Telefon: (02) 11 45 73 • Postgiro: 2 00 61 53 •

Jernmannen

Foto: Bernt Eide

«Jernmannen» er en film av den polske regissøren Andrzej Wajda. Som desverre innen dette kommer på trykk er tatt av repertoaret på Oslokinoene. Men den vil forhåpentlig gå på mange kinoer utover landet. Det har den krav på, som en av sesongens beste filmer.

Andrzej Wajda, kjent bl.a. for filmen «Aske og diamanter», sitter som kjent i dag, i likhet med resten av den ledende intellektuelle opposisjon, fengsla.

Handlingen i filmen utspiller seg høsten-80 i de dramatiske døgnene under streiken i Gdansk, og fram til seieren, når Lech Walesa bæres ut fra verftet, med heverte armer, omringet av en jublende menneksemasse.

«Jernmannen» gir en sterk og autentisk skildring av Polen. Og gjennom mennesker av kjøtt og blod, med små og store svakheter, får tragedien i Polen en ny dimensjon.

Filmen følger utviklingen til Winkel, en TV-reporter, fra han blir bestukket til å lage en reportasje om en streikeleder ved Leninverftet. Denne skal henges ut og bakvaskes, bl.a. for å være CIA agent. Pressen planlegger en offensiv mot folka i «annen rekke».

Walesa tør de ikke våge seg på, han eier for mye tillit i folket.

Reporteren er tydelig merka av sitt dobbeltliv i propagandaens tjeneste, men oppholdet i Gdansk tvinger ham fram til en konfrontasjon og til å ta stilling.

Hans selvtilitt er minimal, noe som blir ytterligere forsterka da alkohol, som han ellers tyr til, er umulig å oppdrive på streikeleders ordre.

Møtet med streikelederens kone, som er en gammel arbeidskamerat, blir et vendepunkt som gir ham styrken som skal til for å stå opp mot sine oppdragsgivere. Og beruset av sin nye frihet står han på «Solidaritet»s side siste runde. Indirekte er det allikevel streikelederen som er filmens egentlige hovedperson.

Hans historie får vi se i tilbakeblikk under Winkels arbeide; han deltok i studentopprøret i -68. Men etterat hans far ble skutt, som represalier mot streiken i 1970, ble sønnens politiske holdninger grunnleggende endra. Han brøt kontakten med tidligere studiekamerater, hoppet av fra studiene og begynte å jobbe på verftet. Han var i lang tid en ensom ulv. Som besatt gjennomførte han ak-

sjoner alene, som virket som små og nyteløse slag i luften.

Han ble oppsagt fra verftet og fikk fengselsdom.

Men så møter han fotografen som han senere også gifter seg med, og løsriver seg fra isolasjonen. De to fortsetter arbeidet, og da timen er inne står han i ledelsen bak streiken.

Samtlige skuespillere gir en god og realistisk framstilling, uten noe «skuespilleri». Men sterkere enn noe annet ble det, i dag, å se dokumentarklippene fra unntakstilstanden i 1970. Vi ser arbeidere bli banka opp og arrestert av politi, og vi ser tanksene i Gdansk nakne gater. «Dette skulle Polens arbeidere vises om og om igjen, så de aldri lar seg lure» sies det i filmen. Men det er flere som burde se det, og ikke glemme. — Og ikke la seg lokke av pene ord om verdensfreden, til en forståelse av de kreftene som truer den.

Isgufset av undertrykkelse går gjennom marg og bein og spres gjennom hele kroppen, opp til et strupetak rundt halsen, under visningen av filmen, og DET vil bli husket lenge.

Therese

NY ØKONOMISK VERDENSORDNING

FATTIGE OG RIKE!

Av CHRISTEN HVAM

Til de som trodde at de fattige landas stilling gradvis er blitt bedret de siste 20 åra: Dere tar feil. Økonomisk og sosialt har ulikhetene i verden vokst med stadig større tempo, som en følge av at det kapitalistiske systemets vekst og utvikling også har skutt fart. Overalt i u-landa er forskjellen mellom ulike befolkningsgrupper forsterket, og forskjellen mellom det vi kaller industri-landa og u-landa er blitt stadig mer markant.

Også mellom u-landa innbyrdes er ulikhetene voksende. Mens noen tidligere kolonier har hatt en positiv vekst i sine bruttonasjonalprodukt (svært sjelden til gagn for de brede folkemasser, riktignok), er det en gruppe u-land som stadig sakker lenger

akterut. Denne gruppa har av FN fått betegnelsen De Minst Utviklede Land, MUL. Generalforsamlingen i FN vedtok allerede i 1971 å skille ut 31 land etter følgende tre hovedkriterier:

- Et bruttonasjonalprodukt pr. innbygger på maksimum 100 dollar. (Seinere hevet til 259 dollar).
- Industriproduksjonens andel av BNP på maksimum 10%
- Minst 80% av befolkninga er analfabeter.

I september -79 ble det i Paris avholdt en konferanse for denne gruppa u-land. Resultatene derfra var typiske nok. Det var ingen konkrete resultater i det hele tatt.

Ny økonomisk verdensordning?

Problemet var her, som på de fleste internasjonale konferanser om ny økonomisk verdensordning de siste 19 åra: Utviklingslandene har høyst forskjellige økonomiske og politiske hensyn å ta overfor industri-landa i vest, og klarer derfor ikke å opptre enhetlig.

De imperialistiske landa på sin side, med USA, Vest-Tyskland, Storbritannia og Japan i spissen, utnytter motsetningene mellom landa i den tredje verden for å hindre reelle forhandlinger. Ny økonomisk verdensordning inneholder en rekke krav og er derfor vanskelig å definere presist. Generelt kan man si at disse tar sikte på å bedre de fattigste landas stilling i det internasjonale samkvem mellom den fattige og den rike verden. Ny økonomisk verdensordning er krav til reformer i verdenspolitikken, reformer som er progressive fordi de retter seg mot imperialismen. Særlig viktige er:

1. U-landas mulighet til å få tilgang til den industrialiserte verdens markeder i større utstrekning enn hittil.
2. Krav om prisforhandlinger og fastleggelse av priser på de viktigste råvarene den tredje verden i dag eksporterer til Vesten og Øst-Europa.
3. Finansiell bistand til industriell utvikling i u-landa, som gjør disse i stand til å videreføre råvarene i størst mulig grad sjøl.

4. Krav om økning i den generelle økonomiske hjelpa. Dvs. større kapitaloverføringer fra de industrialiserte landa, uten at det settes politiske betingelser til hvordan pengene disponeres av det enkelte mottakerland.

5. En styrking av u-landas innflytelse og representasjon i internasjonale fora og i de internasjonale kredittinstitusjonene. (I Verdensbanken, f.eks., har landa i den tredje verden bare 20% av stemmene.)

Som vi seinere skal se har arbeidet for en ny økonomisk verdensordning i realiteten stagnert, isteden styrker de industrialiserte landa sin økonomiske utbytting av u-landa, svært ofte under dekke av å drive ulike former for «utviklingshjelp».

Verdens ressurser og fordelinga av dem.

Verden har økonomiske og tekniske forutsetninger til å produsere mat nok til langt flere enn de ca. 4 milliarder vi er i dag. Seinere tids forskning regner med at verdenssamfunnet kan på en befolkning før det tiddobbelte av dagens. Problemet er altså ikke mangel på mat og andre nødvendigheter, men hvordan dette fordeles mellom rike og fattige land, og mellom rik og fattig i de underutvikla landa sjøl. Verdensbanken oppgir at ca. 500 millioner mennesker, 1/8 av jordas befolkning, lever i «absolutt fattigdom». Dette innebærer bl.a. at deres kaloriinntak daglig ligger langt

under eksistensminimum. Årlig dør ca. 50 millioner mennesker av sult i den tredje verden. I de siste åra har verdens totale matvareproduksjon vært på 1300 millioner tonn om året, hvorav halvparten konsumeres i industrilanda, som sjøl bare står for 1/4 av verdens befolkning. Hvert år går det med like mye korn til husdyrhold i Vesten som det totale menneskelige konsum i Kina og India til sammen. Barnedødeligheten i u-landa er i dag lik den i Europa — på 1700-tallet.

Eiendomsforholda i utviklingslanda

Undersøkelser av jordbruksproduksjonen i den tredje verden viser at de minste enhetene produserer mest mat. I Argentina og Brasil produserer de mindre familiegårdene mer enn 8 ganger så mye pr. hektar som de største jordbruksenhetene. Allikevel gjelder det overalt i de underutvikla landa: DET ER DEN DELEN AV BEFOLKNINGA SOM BOKSTAVELIG SITTE PÅ DEN DYRKBARE JORDA, SOM SULTER MEST. En del av svaret ligger i eiendomsretten til jorda. I Sør-Amerika kontrollerer 17% av landeierne mer enn 90% av all jord. I Asia eier 1/5 av jordeierne 3/5 av all dyrkbar mark. Eller for å se det den andre veien: I Latin-Amerika er ca. 1/3 av befolkninga i besittelse av bare 1% av den dyrkbare jorda. I Afrika er 75% avspist med bare 4% av jorda. Verdensbanken, som har laget en generell oversikt over

eindomsforholdene i 22 av verdens fattigste land, har kommet til at 1/3 av den aktive jordbruksbefolkninga ikke har land overhodet.

I Asia, verdens tettest befolkede kontinent, er det bare to land som har klart å løse matvareproblemet, og sikret befolkninga frihet fra sult og de sørgeligste utslag av dyp fattigdom: Kina og Vietnam. Hvis vi ser på forholdet mellom de totale dyrkbare områdene og den totale jordbruksbefolkninga i disse landa, finner vi at de har minst hektar pr. person. Kina har 0.13 hektar pr. person, Vietnam 0.10. Til sammenlikning har de absolutt fattigste land i denne verdensdelen, India og Pakistan, henholdsvis 0.30 og 0.40 hektar pr. person. I hvert fall Kina har tatt i bruk planhusholdning og markedsøkonomi. Disse talleksempelene illustrerer godt nok at problemet med sult ikke skyldes befolkningsvolumet, men hvilken struktur jordbruksproduksjonen har, samt i hvilken grad man klarer å mobilisere folket til å ta del i en samfunnsmessig oppbygging.

Før vi går videre kan vi konkludere:

1. Verdens totale ressurser, inkludert mat, er ikke begrenset.
2. Det er ikke for mange folk på denne kloden.
3. Sjøl om befolkninga i den tredje verden tallmessig øker mest, er det ikke den som forbruker brorparten av verdens ressurser.

Utviklingslandas produksjon

Utviklingslandas eksportvolum har økt med 30% i løpet av de siste 20 åra. Verdiøkninga av denne eksporten er i samme tidsrom på bare 4%. Regjeringa i Tanzania opplyser i en økonomisk rapport at de i 1963 måtte produsere 5 tonn av et produkt for å kjøpe én traktor. 15 år seinere kunne den samme traktoren kjøpes for den dobbelte produksjon av samme produkt. Et gummi-eksporterende land kunne i 1960 kjøpe 6 traktorer for 25 tonn gummi, mens samme mengde i dag bare gir to traktorer. Brasils produksjon av kaffe og soyabønner blir i dag, i større utstrekning enn tidligere, videreforedlet av amerikanske multinasjonale selskaper. Bare 10–15% av disse produktenes markedsverdi forblir i det landet som har produsert dem. Av verdens totale bananproduksjon får produsentlandene bare beholde 11% av markedsverdien. De samme forhold gjør seg gjeldene, omtrentlig, for produkter som te, tinn, gummi, fisk og frukt. De produserende

landene beholder en brøkdel av verdien, resten tilfaller de multinasjonale selskaper som videreforedler produktene.

Råvareproduserende land, f.eks. når det gjelder bananer og gummi, har på 70-tallet forsøkt å organisere sammenslutninger tilsvarende den OPEC har for olje. Det har hittil ikke lyktes. Det er industrilandene som kontrollerer matvareproduksjonen idag. Det er den vestlige verden som dikterer betingelsene for hva som skal produseres og hvor, fordi den kontrollerer de internasjonale markedene og verdensøkonomien som helhet. Dette er uavhengig av formelle avhengighetsforhold mellom bestemte grupper av land i den tredje verden og et eller flere i-land. Industrilandene fastsetter prisene, ikke bare på de ferdige produktene, men også på råvarene som u-landas økonomi avhenger av. Den tredje verdens gjeldsposter i den vestlige verdens budsjetter øker stadig. Fordi de ikke har noe valg, men også fordi regjeringene i de fattige land sjøl ønsker store kapitalinnsprøytninger. U-landene er avhengig av lån i de store internasjonale kredittinstitusjonene, og dette dikterer i stor grad deres forhold til Vesten. På den andre sida er utviklingslandene nødt til å sikre seg valutainntekter som brukes til å nedbetale den gjelda med.

Lenins imperialismeteorier

De utviklingsland som ikke har egen oljeproduksjon (de aller fleste) står særlig overfor økende betalingsproblemer i åra som kommer. De stigende oljeprisene har i vesentlig grad bidratt til de fattige lands finansielle problemer. Man regner nå med at en pris for olje pr. fat på 40 dollar vil føre til at de fattigste av utviklingslandene må bruke 1/3 av sine eksportinntekter til å betale oljeimporten. Før vi går videre med å se på gjeldspostene u-landene har i den vestlige verden skal vi repetere litt imperialismeteorier av den gode gamle Lenin. «Imperialismen som økonomisk system kjennes ved at kapitaleksport til fordel for vareeksporten får en særlig stor betydning». Når multinasjonale konserner etablerer seg i den tredje verden veit de fleste av oss at det har med utbytting å gjøre. Vi er imidlertid nødt til å legge til at de imperialistiske landene u-hjelp og andre former for såkalt bistand også er kapitaleksport.

I dag består ikke oppdelinga av verden mellom stormaktene i at de hver for seg har en rekke kolonier. Den moderne imperialismen har blitt tvunget til å oppgi denne formen for herredømme, bl.a. som et resultat av nasjonale frigjøringskamper gjennom hele dette hundreåret. Men den imperialistiske utbyttinga har funnet nye,

og skarpere former. En av disse er den omfattende kapitaleksporten som drives under dekke av «utviklingshjelp».

Noen eksempler

FAO, FN's organisasjon for mat og jordbruk, forutså at behovet for soyabønner i utviklingslandene ville øke med 53% i perioden 1965–85. Brasil produserer en del soyabønner men kan klare mer dersom de produserer og selger sine avlinger mellom de to årlige innhøstingsperiodene for amerikanske soyabønner. Med amerikansk rådgivning og press søker derfor regjeringen i Brasil å oppmuntre produksjonen av soyabønner for eksport. Med en viss grad av mekanisering er produksjonen ikke særlig kostnadskrevende, arbeidskraftkostnadene svarer bl.a. bare for 11% av de totale. Soyabønner trenger en temmelig komplisert videreforedlingsprosess, og amerikanske selskaper hjelper så gjerne til. Store kapitaloverføringer finner sted, mindre brasilianske foredlingsfabrikker legges ned, enorme amerikanske anlegg tar over. Produksjonen av soyabønner øker med 30% i løpet av noe få år. Slik skal utviklingshjelp være? Nei, det er faktisk noen haker. For det første: Omlegging av produksjon for soyabønner fører til at kornproduksjonen synker drastisk, korn som bl.a. benyttes til næring for husdyr og høns. Dette førte igjen til at kjøttprisene i en toårsperiode steg med 60%, prisen på høns med 1/3. Videre førte denne omleg-

ginga til enda større arbeidsløshet, fordi de multinasjonale selskapene overtok fordelinga. Det amerikanske selskapet Anderson-Clayton, som faktisk investerte mindre kapital enn tilsvarende brasilianske selskaper, henta ut en netto profitt på 11 millioner cruzeiros. Tilsvarende profitt for det brasilianske selskapet var 0.6 millioner.

På begynnelsen av 70-tallet førte produksjonen av soyabønner i Brasil, direkte og indirekte, til en betydelig inflasjon. Vanlig folk fikk sin situasjon forverret betraktelig, den brasilianske regjeringa fikk en viss vekst i sin handel, og den amerikanske kapitalen forrentet seg i høyeste potens.

Senegal og jordnøttene

Etter frigjøringa bestemte regjeringa i Senegal å intensivere produksjonen av jordnøtter som da sto for 4/5 av landets totale eksport og 40% av landets BNP. Under slagord som «La oss fremme den senegalesiske sosialismen» ble nye kooperativer dannet, og landet fikk økonomisk bistand til dette prosjektet. Den strukturelle omfordelinga av jordbruksproduksjonen var total.

Men regjeringa i Senegal har ingen mulighet til å påvirke prisen på jordnøtter på verdensmarkedet. Denne var stadig synkende. Hva gjør man da? Jo, regjeringa undertegnet en avtale med et fransk selskap som lovte en produktivitetsøkning på 25% over 3 år. Dette skulle da kompensere for

de stadig synkende prisene på verdensmarkedet. 3 år etter at det franske selskapet hadde etablert seg hadde jordnøttproduksjonen sunket til 1962-nivå. Men det franske selskapet tjente gode penger.

I gjeld til støvleskaftene

Disse eksemplene, og det finnes lignende for hvert eneste land i den tredje verden, er typiske.

Og utviklingslanda gjør samme feilen gang på gang. Etter press og ideologisk påvirkning fra vestlige industrinasjoner prøver de å adoptere en industriell utviklingsmodell det ikke finnes forutsetninger for. For 11 år siden betalte u-landa 1100 millioner dollar i renter på utestående gjeld. Gjennomsnittlig rente var da 3,2%. I dag er rente-regninga på 16000 millioner, og renten er 6%.

Tendensen er at utviklingslanda stadig ønsker å låne mer, samtidig som de internasjonale kredittinstitusjonene strammer inn på sine betingelser for utlån. I sin tur fører dette til at en del u-land går til de private bankene for å slippe unna Verdensbankens og Det Internasjonale Pengefondets meget strenge krav. Og de større vestlige industribankene låner villig ut penger, i full visshet om at de får dem igjen med renter og renters rente.

De internasjonale kredittinstitusjoner

Et nøkkelspørsmål i vurderinga av «utviklingshjelpen» er disse institusjonenes rolle i det økonomiske samkvem mellom fattige og rike land. Et annet interessant aspekt er hvordan FN-systemet i stadig sterkere grad benytter seg av økonomisk hjelp fra private foretak og banker for å løse sine «forpliktelser» i utviklingslanda.

En underavdeling av FAO (Food and Agriculture Organisation) heter Industry Cooperative Programme (ICP). Dette programmet ble grunnlagt i 1966. Om lag 25% av ICS's tilsluttede medlemmer er amerikanske private selskaper. Omtrent 1/3 utgjøres av storkonserner innafor EF. Fire av fem av de største industriforetak i Storbritannia hører til. Det gjelder BP, Shell, ICI og Unilever. Et foretak som Del Monte har gjennom ICP og FAO fått innpass i Hellas og Kenya.

En annen betydelig kapitaleksportør er The International Bank of Reconstruction and Development (IBRD). Denne er sammensatt av 129 regjeringer som først må slutte seg til bankens søster-organisasjon, the International Monetary Fund (IMF).

USA kontrollerer 23% av stemmene i banken. Kanada, USA, Vest-Tyskland, Storbritannia og Japan (de land som altså konsekvent motsetter seg utviklingslandas krav om en ny økonomisk verdensordning) har flertallet av stemmene til sammen. Over halvparten av bankens låneresurser kommer fra private kreditorer. IBRD låner ut på svært langsiktige vilkår, og hadde inntil 1976 ytt 1301 lån til u-land, som ga en netto profitt på 220 millioner dollar.

Verdensbanken lånte i perioden 74-78 ut ca. 22 milliarder dollar fordelt på 1000 ulike prosjekter i utviklingslanda. Som tidligere nevnt har den tredje verden bare 20% av stemmene i Verdensbanken. USA's innflytelse blir best illustrert ved at all hjelp til Chile ble kutta ut etter at Allende kom til makta i 73. Etter statskuppet til Pinochet fikk landet igjen innvilget store kreditter fra Verdensbanken.

Dette er riktignok en høyst overfladisk gjennomgang av de internasjonale finansieringsordninger som finnes innafor FN-systemet, men det tjener til å trekke følgende konklusjoner:

1. Bankene som låner ut penger til u-land er i hovedsak styrt av private kreditorer.
2. Den multilaterale bistand fra de ulike lands regjeringer i Vesten til disse kredittinstitusjonene spiller gradvis en mindre avgjørende rolle.
3. Disse kredittorganisasjonene har kjempeprofitter på sine investeringer i den tredje verden, og fungerer som en trojansk hest i utviklingslandas forsøk på å styrke sin internasjonale stilling økonomisk, sosialt og politisk.

Norge og utviklingshjelpen

Vi er heldige vi som bor i et lite imperialistisk land. Det er utenkelig at vi kunne opprettholdt den samme materielle levestandard hvis vi ikke tok del i den imperialistiske utplyndringa av den tredje verden. Norge driver imperialistisk utbytting i liten målestokk, men vi tjener godt på den allikevel. U-hjelpen vår er nå i underkant av 1% av BNP, fordelt på multi- og bilateral bistand. 40% av den bilaterale bistand Norge gir er såkalt «bundet» hjelp. Dette innebærer at mottakerlandet må kjøpe en viss mengde varer av oss til gjengjeld for det vi yter dem. Konkret betyr dette at vi, hvis vi ser på statistikken over utenrikshandelen, har fem ganger så stor tilgang til u-landas markeder som de har til våre.

I tillegg er en del av vår utviklingshjelp knytta til den såkalte eksportkreditten, som innebærer at norske industribedrifter bruker u-hjelpspenger til å etablere seg i den tredje verden. Vi er det eneste europeiske land som har nektet å undertegne Multifiberavtalen. Dette innebærer at vi f.eks. nekter land som Hong Kong og andre å eksportere tekstilvarer til Norge. Som nevnt innledningsvis har nettopp utviklingslandas tilgang til den industrialiserte verdens markeder vært et hovedelement i ny økonomisk verdensordning.

Sovjets rolle

USA's rolle i den imperialistiske utbytting er godt kjent og underbygd i all litteratur om dette emnet. Men det er hull når det gjelder Sovjet og Øst-Europa. Det finnes for lite tilgjengelig materiale om Sovjets «økonomi-bistand», sjøl om denne nødvendigvis må være omfattende. Vi veit at sovjetisk økonomisk hjelp til land som Angola, Etiopia, Cuba og India er på betydelige beløp, og den fungerer naturligvis på samme måte som tilsvarende økonomisk hjelp fra Vesten. Sovjet har i tillegg den fordel at de i enkelte u-land vinner lett innpass med prat om «sosialistisk broderhjelp» o.l. Sovjet har ca. 20% av verdens totale produksjon, men bare 4% av verdenshandelen. Beijing Review nr. 3/78 oppgir at Sovjet i perioden 1954-72 eksporterte kapital for over 13 milliarder dollar, fordelt på 1000 bedrifter i 49 utviklingsland utenom COMECON. Det er klart at supermakta Sovjet gjennom denne kapitaleksporten kontrollerer et betydelig produksjonsapparat i den tredje verden.

Zimbabwe

Rundt år 1500 lå det et stort rike i det sørlige Afrika. Staten var grunnlagt på jordbruk, kvegdrift og de rike forekomstene av gull. Riket het Zimbabwe.

Dette var før europeerne hadde kastet sine øyne på Afrika. Europa hadde på den tida nok med å torturere og lemleste millioner av «hekser». Europa hadde nok med å reise seg etter svartedauen.

Rundt år 1500 var bergenserne i ferd med å ta knekken på herredømmet til Hanseatene, som hadde ridd den norske handelen som en mare i flere hundre år.

Det var altså ikke noe land med halvville beboere Cecil Rhodes kom til da han rundt 1890 for første gang satte beina sine i landet, i spissen for en hær som skulle kolonialisere landet.

Tvert imot var det et kulturrike han kom til, med høyt utvikla landbruk og gruvedrift, språk og kultur.

Cecil Rhodes var sendt ut av British South Africa Company, og hæren hans besto av fillete leiesoldater rekruttert i Sør-Afrika, som var blitt kolonialisert tidligere.

Stor motstand

Okkupasjonen møtte stor motstand. I 1896 fulgte et omfattende opprør både fra ndebele- og shonafolket, de to viktigste folkegruppene i området. Både briter og sørafrikanere var med på å slå opprøret ned. Fram til 1923 ble området, som fikk navnet Rhodesia, etter kolonisatoren, styrt direkte av British South Africa Company. Da ble det innført «ansvarlig indre selvstyre», underlagt kongen i London. Men i realiteten var det de få hvite kolonisatorene som hadde makta i landet. Fra London kom det aldri protester mot undertrykkinga og rasediskrimineringa.

Settlerkolonien

Som en «settlerkoloni», bygd på direkte okkupasjon av jordeiendommer, fikk Zimbabwe mange trekk til felles med Sør-Afrika. Det økonomiske og politiske grunnlaget hvilte helt fram til 1980 på bestemmelsene om *jordfordeling* og de svartes rolle som lavtlønt arbeidskraft i europeisk-eide gruver, fabriker,

ker, farmer og plantaser. Lokalbefolkninga ble presset inn i reservater, men omtrent halvparten av all jorda ble registrert som «hvite områder».

Jordloven av 1930 (revidert i 1969) regulerte i detalj hvilke områder som var «europeiske», dvs. der jorda var mest fruktbar og hvor mineralforekomster, byer og transportsentra ligger. (I 1969 var den europeiske del av folketallet under 4%, dvs. 250 000 av 6 millioner.) Ettersom reservatene ikke kunne sikre afrikanerne et rimelig livsgrunnlag i jordbruket, ble den mannlige befolkninga presset ut i lønnsarbeid. Et omfattende system av regler og tvangstiltak ble i tillegg satt ut i livet for å hindre de afrikanske bøndene i å konkurrere med settlerøkonomien. Lovverket og statsapparatet ble bygd opp for å tjene de europeiske interesser, og det var ingen åpning for politisk deltakelse fra afrikansk side. Samtidig med at industrien ble bygd opp, noe som skjedde både med utenlandsk kapital og statlig hjelp, ble de afrikanske industriarbeideres muligheter for å organisere seg innskrenket.

I 1950-åra var Zimbabwe i føderasjon med Zambia og Malawi, og det var tilløp til enkelte liberale innslag, ikke minst i Garfiels Todds regjeringstid (1953-58). Men økonomisk betydde perioden at det hvite mindretallets makt ble styrket, særlig gjennom framveksten av industrimarkeder i naboland og overføring av skattemidler fra koppergruvene i Zambia. I 1963 ble føderasjonen oppløst, samtidig som det mest ytterliggående europeiske parti – Rhodesian Front – overtok

hegemoniet innenfor den europeiske befolkninga. Partiets umiddelbare mål var å hindre en «avkolonialisering» etter vanlig modell.

I 1965 kom den ensidige uavhengighetserklæring (UDI), og Ian Smiths ulovlige mindretall styrte deretter landet fram til sist i 1970-åra. Dette styret ble aldri anerkjent av noe annet land, men ble i stedet møtt med økonomiske sanksjoner, vedtatt av FNs sikkerhetsråd i 1968. Sanksjonene ble imidlertid omgått både av Mosambik (før 1975), Sør-Afrika og Storbritannia, og førte bl.a. til at sørafrikanske selskaper styrket sin stilling i råvare- og industri-sektoren. En rekke nye lover ble også iverksatt for å forsterke et apartheidliknende system.

Nasjonalistbevegelser

I 1950-åra vokste det fram nasjonalistbevegelser i Zimbabwe, som i andre afrikanske land. Allerede på den tida sto Joshua Nkomo og Robert Mugabe fram som ledere for kampen mot apartheid-regimet.

Fra og med 1965 ble det klart at noen fredelig forhandlingsløsning ikke kunne føre fram. Ian Smiths «uavhengighetserklæring» satte en effektiv stopper for det.

På slutten av 60-tallet fulgte spredte geriljaaksjoner, men rasistregimet skjerpet sin forfølgelse av opprørerne. Flesteparten av lederne for afrikanernes frigjøringskamp satt i fengsel i store deler av denne tida.

I og med at nabolandet Mosambik ble frigjort fra sin koloniherre, Portugal, i 1975, gikk frigjøringskrigen i Zimbabwe

inn i en ny fase.

Høsten 1975 ble det avholdt toppmøter som skulle prøve å etablere en løsning for Zimbabwe som tok mest mulig hensyn til de hvites maktposisjoner, uten at dette lyktes. Liknende forhandlingsutspill i 1976 var mislykket. Samtidig gikk de to frigjøringsfrontene, ZANU som ble ledet av Robert Mugabe, og ZAPU, ledet av Joshua Nkomo, sammen i en felles Patriotisk Front, noe som styrket frontenes slagkraft betydelig.

Høsten 1977 innledet Ian Smith forhandlinger med biskop Abel Muzorewa, med sikte på å få til en «indre løsning» som tok vare på det hvite mindretallets privilegier, men som samtidig utad bar et visst skinn av legitimitet. Abel Muzorewa ble Ian Smiths lakei, og et velregissert valg året etter brakte Muzorewa på statsminister-taburetten.

Men sjøl ikke Muzorewa ved «roret» førte til at regimet fikk internasjonal anerkjennelse. Samtidig vokste frigjøringskampen i styrke, og sjøl om Smith-Muzorewa satte i gang storstilt terrorbombing langt inn i nabolandene, kunne ikke frigjøringa stanses.

Lancaster-avtalen

Dette tvang Smith-Muzorewa tilbake til forhandlingsbordet, og i desember 1979 ble det gjort en avtale som alle parter kunne godta. Avtalen fikk navnet Lancaster-avtalen, etter stedet i London konferansen ble holdt, Lancaster House.

Lancaster-avtalen har tre deler: Betingelser for en uavhengig republikk i Zimbabwe, avtale for perioden fram til republikken kunne erklæres, med tilbakeføring av landet til den britiske tronen under en britisk guvernør, og sist men ikke minst: En avslutning av geriljakrigen.

Lancaster-avtalen var hard å svelge for Patriotisk Front, bl.a. er det en rekke punkter i avtalen som i sterk grad favoriserer det hvite mindretallet.

Valget

Ved valgene i februar 1980 ble alt satt inn på å forhindre at de to partiene i Patriotisk Front, ZANU og ZAPU, skulle få flertall. Tusenvis av flyktninger nådde ikke hjem, mens det var Sør-Afrika og Vesten som pumpet store beløp inn i biskop Muzorewas valgkamp.

Til tross for dette ble biskopen valgets store taper, og Robert Mugabes ZANU ble den store vinneren. Av de til sammen 100 mandatene i det nye

parlamentet i Zimbabwe fikk ZANU 57, Joshua Nkomos ZAPU fikk 20 mandater, Muzorewa fikk 3, mens de resterende 20 mandatene i henhold til Lancaster-avtalen tilfalt det hvite mindretallet.

Ved midnatt 17. april 1980 ble det engelske flagget firt, og regjeringa til Robert Mugabe overtok formelt regjeringsmakta fra Storbritannia. Arbeidet for å skape det nye Zimbabwe kunne starte.

Dystre spådommer

Det manglet ikke på dystre spådommer om utviklinga i landet. Rasistregimet i Sør-Afrika var en trussel mot den nye staten. Det hvite mindretallet i sjølve Zimbabwe en annen. I tillegg kom uenighetene mellom frigjøringsfrontene og innad i hver enkelt front. Ved siden av alt dette sto de nye lederne foran et gigantisk gjenreisningsprogram.

Ved maktskiftet 17. april 1980 var økonomien i uorden, hundretusener hadde vært på flukt, og de hvite rasistene overleverte et økonomisk system som ikke var i stand til å øke levestandarden for hele befolkninga. Det samme hvite mindretallet hadde, ifølge Lancaster-avtalen, store økonomiske rettigheter. Blant annet hadde staten ikke rett til å ekspropriere jorda til de hvite settlerne, men bare kjøpe av dem som ville selge. Da landet ble kolonialisert på slutten av 1800-tallet, var det den beste jorda de hvite stjal fra den opprinnelige befolkninga, og derfor betyr denne jorda svært mye for Zimbabwes økonomi og totale matforsyning.

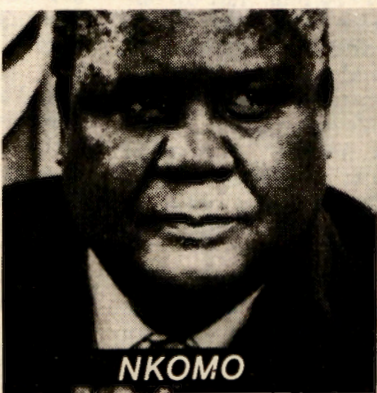
Mugabes politikk

Politisk, sosialt og økonomisk er Zimbabwe et land med kraftige motsetninger. Mugabes politikk har gått ut på å prøve å forsone disse motsetningene til fordel for flertallet av befolkninga, noen millioner bønder som driver etter tradisjonelle metoder, og noen hundretusener arbeidere som før 17. april 1980 hadde ei gjennomsnittssønn som lå under det som skulle til for å overleve. Da Mugabe overtok for to år siden, hadde han sikret freden og et flertallsstyre. De to siste åra har han redusert den politiske spenningen mellom svart og hvit, og sørget for økonomisk framgang. Men det viktigste har vært å sørge for flertallets jord og brød.

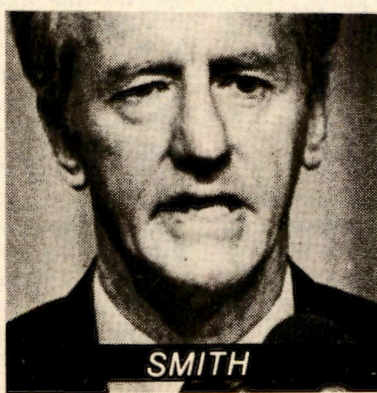
Imidlertid har denne forsoningspolitikken også opplevd tilbakeslag. Sør-Afrika har trappet opp propagandakrigen mot Zimbabwe og utgjør i dag en direkte militær trussel mot landet. Løftene om massiv økonomisk hjelp, som kom i forbindelse med Lancaster-avtalen, har stort sett blitt sviktet. Det hvite mindretallet har ennå kontrollen over store deler av militærapparatet, og utgjør på denne måten en vedvarende trussel, og Joshua Nkomo i ZAPU er stadig mer misfornøyd med at de blir holdt utafor styringa av staten.

MUGABE

NKOMO

SMITH

Mugabes målsettinger

Hva slags målsettinger har så Robert Mugabe stilt for den nye staten? Før frigjøringa uttalte han seg mer konkret om dette, enn han har gjort etterpå.

— Vårt system skal være sosialistisk, for folket... Ikke en tomme jord skal være i privat eiendom. Alt skal nasjonaliseres. Det svarte flertallet vil ikke gi en øre i kompensasjon til noen av de hvite jordeierne.

Dette uttalte Robert Mugabe til den engelske avisa Daily Telegraph i oktober 1976. Videre sa han:

— Vi kommer til å trekke lærdommer fra de sosialistiske systemene i Tanzania og Mosambik. Man kan ikke kvitte seg med alle sider ved det frie næringlivet. Sjø i Sovjet og Kina finnes det småborgere. Men i Zimbabwe vil ingen av de hvite utbytterne få lov til å beholde et eneste mål av sin jord. Vi kommer ikke til å rette oss etter noen av de to maktblokkene.

I desember 1976 uttaler Robert Mugabe til BBC:

— 50 prosent av jorda i Rhodesia er i hendene på 250 000 hvite. Dette er urettferdig og vil bli rettet på. Hvite farmere må forberede seg på å gi fra seg deler av sin jord, slik at den kan bli rettferdig fordelt. De vil stå fritt i å velge hvilket land de vil slå seg ned i. Men selvsagt vil visse mennesker, som utgjorde det ulovlige regimet, deriblant Ian Smith, bli trukket til ansvar for sine forbrytelser i retten.

Maoist?

Høsten 1977 holdt ZANU et sentralkomiteemøte i Mosambik. Møtet valgte Mugabe til formann og gjennomførte flere utrenskninger som styrket Mugabes lederposisjon. Samtidig vedtok sentralkomiteen å definere ZANUs ideologi som «marxismen-leninismen-Mao Tsetungs tenkning».

Sammenliknes disse uttalelsene med den politikk som føres i dag, vil mange hevde at Mugabe enten må ha forlatt marxismen, eller at han aldri har vært noen marxist. Ingen av disse vurderingene behøver å være riktig.

Bare to år har gått siden frigjøringa av Zimbabwe. Et tidsrom som historisk sett er en kort periode. Det er godt mulig at Robert Mugabe har langt større tidsperspektiver på sin sosialisme, og at han fører en pragmatisk politikk for å prøve å legge et best mulig grunnlag for ei sosialistisk samfunnsutvikling. Sammenliknes Zimbabwe med den politikken som ble ført i Kina i årene etter revolusjonen der i 1949 finnes mange likhetstrekk.

Til tross for forskjellige vurderinger av navnet på Robert Mugabes politikk, foregår det i Zimbabwe ei politisk utvikling som det er grunn til å vie stor oppmerksomhet. Robert Mugabe fører en politikk som forsøker å holde landet ute av klørne til de to supermaktene, og holder på med ei økonomisk oppbygging som savner sidestykke på det afrikanske kontinent.

Foto: Klassekampen

AUFs skolepolitikk: Uten respekt for elevene

— AUF — Arbeidernes Ungdomsfylking — er Arbeiderpartiets ungdomsorganisasjon.

— AUF framstiller seg som mer radikalt enn moderpartiet. Men uenighetene er ufarlige, og AUF er en god skole for kommende parti- og statsbyråkrater.

— AUF er gjennomført antikommunistisk og nektet å delta i protestene mot unntakstilstanden i Polen fordi bl.a. Rød Ungdom var med.

— AUF har vokst på skolene. Sist år stilte AUF formannskandidat både i NGS og YLI, men tapte begge steder.

AUF og YLI

AUF har en svært tvilsom fortid i YLI. Da YLI ble stiftet i 1970, ønsket AUF full kontroll. Da de ikke fikk det, ville de ikke ha noe med YLI å gjøre i det hele tatt. AUF så på

YLI som en konkurrent overfor LO, og de jobbet for at LO aldri skulle anerkjenne YLI som lærlingenes organisasjon. AUF er som kjent fortsatt LOs ungdomsorganisasjon! LO har derfor i alle år vært svært kjølig overfor YLI, og lærlingene er fortsatt svært dårlig organisert.

Da YES ble opprettet som en konkurrent til YLI i 1976, støttet AUF YES mot YLI. På YES-landsmøtet i 1978 gikk AUF'erne inn for å nedlegge YES. Men da AUF's skolesekretær ankom landsmøtet siste dag, kunne alle høre hvordan partipisken smeller i den såkalte «demokratiske arbeiderbevegelsen». AUF'erne snudde 180 grader rundt og gikk imot forslaget om nedleggelse. Sånn var yrkeskoleelevene splittet i to organisasjoner nok et år.

Har AUF forandret seg?

AUF'ere jobber i dag aktivt i

YLI. Og mange AUF'ere gjør en brukbar jobb. Hva har skjedd? Har AUF forandret seg? Jeg tror vi må svare både ja og nei på det. For det første har AUF fått en god del flere medlemmer. Mange av disse burde slett ikke blitt med i AUF. Disse gjør en god innsats for elevene. På denne måten har AUF forandret seg.

Men AUF som organisasjon, AUF-ledelsen osv. har ikke forandret seg noe vesentlig. På YLI-landsmøtet i fjor stilte AUF'eren Sven Eckhoff som formann. Begrunnelsen var ikke at Ellen Borg, som stilte til gjenvalg, hadde gjort noen dårlig jobb. Nei, begrunnelsen var utelukkende at hun var for rød. AUFs antikommunisme er like sentral i dag som for 10 år siden.

AUF/Arbeiderpartiets linje i LO vitner heller ikke om noen bedring. Og å tro at NGS eller YLI ville bli en demokratisk organisasjon med AUF i samme kontrollstilling

som Unge Høyre har i NGS i dag, ville være som å tro på julenissen. AUFs partisjåvinisme, antikommunisme og mangel på respekt for vanlige medlemmer er bevis godt nok.

AUFs skolepolitikk

AUFs skolepolitikk er i all hovedsak basert på det AP-regjeringa la fram. Med Arbeiderpartiet i opposisjon vil AUF stå noe friere, men vil helt sikkert fortsatt være preget av hva AP-folka i Kirke- og undervisningskomiteen på Stortinget foreslår. Dette har prega debattene i NGS, hvor det nærmest har vært en parodi på storingsdebatter. I YLI kunne vi i fjor se hvordan AUF'erne febrilsk forsvarte en stortingsmelding, men til slutt måtte si seg enige i alle konkrete krav landsmøtet stilte til meldinga. En selsom forestilling som gir dystre perspektiver hvis AUF hadde

hatt kontroll med YLI. Eller NGS for den del.

Opposisjonen i NGS

Opposisjonen i NGS har pr. i dag AUF som største partipolitiske gruppering. Dette er et stort problem for opposisjonen. AUF har i aller høyeste grad vært med på UHs partidominerte drift av NGS. At AUF i dag støtter forslaget om et samlingsstyre med uavhengige i spissen, er positivt, men forteller om at dette standpunktet står veldig sterkt i opposisjonen. Helt sentralt i opposisjonsarbeidet må det derfor være at det aldri blir snakk om å erstatte UHs kontroll av NGS med AUFs kontroll.

B.O.

PROGRAM FOR OPPOSISJONEN I NGS

Rød Ungdoms skolekonferansér i Oslo og Mo vedtak følgende:

VI ER LEI AV at NGS-ledelsen gang på gang har forsøkt å stoppe debatten om nedskjæringer i skolen.

VI ER LEI AV at NGS ikke er i stand til å forsvare elevenes interesser i kampen mot nedskjæringene, og at NGS-ledelsen ennå ikke har sagt seg villig til å konsentrere kravene til staten i stedet for til fylkene.

VI ER LEI AV at NGS er fullstendig styrt og kontrollert av Unge Høyre.

VI ER LEI AV hele partidominansen i NGS hvor parti-gruppenes spill har satt delegater fra skolene som ikke har partitilhørighet utafor.

VI ER LEI AV at NGS er totalt udemokratisk for grunnplanet.

VI ER LEI AV at NGS-ledelsen mer og mer fjerner seg fra grunnplanet, og i stedet jobber med saker som ikke har noe med NGS å gjøre, som f.eks. selskapet Elevservice A/S som skal drive salg av russedresser o.l.

VI VIL at NGS skal få et samlingsstyre hvor ingen partigruppering har flertall, hvor uavhengige er godt representert og hvor elevenes interesser er satt i høysetet.

VI VIL at nedskjæringene skal opp som egen sak på landsmøtet.

VI VIL at NGS i året som kommer deltar i skoleaksjonen «Redd skolen», og at kampen mot nedskjæringene blir en hovedsak i året som kommer.

VI VIL at NGS skal styrke grunnplanet på skolene gjennom basisgrupper og aksjonskomiteer mot nedskjæringene, og ved å avholde konferanser.

VI VIL et NGS som kan forsvare elevenes interesser!

Magne Enger, NGS: — Mest demokratisk skole i verden

Det er snart tid for landsmøte igjen i de to største elevorganisasjonene YLI og NGS. Rute 80 har derfor slått av en prat med formannen i NGS, Magne Enger (20) og lederen i YLI, Ellen Borg (23). Vi møtte dem på Tranberg kurssted på Gjøvik, der NGS og YLI var samlet for å diskutere Operasjon Dagsverk-arbeidet framover. Kvikksølvet var krøpet ned mot 30 minusgrader.

— Rød Ungdom mener at nedskjæringene i skolebudsjettene er den viktigste saken elevene må kjempe mot nå. Hva mener dere? Og hvorfor gjør YLI langt mer med nedskjæringene enn NGS gjør?

Magne: Jeg er enig i at nedskjæringene sikkert vil stå på topp for NGS i året som kommer. At YLI til nå har gjort mer enn NGS, kommer antagelig av at de hardeste angrepene foreløpig har rammet yrkesfaglig studieretning.

Ellen: YLI har hatt nedskjæringene som viktigste kampsak i to år nå. Og selv om vi tok utgangspunkt i mangelen på utbygging av yrkesskoleplasser, kan jeg ikke se at nedskjæringene først og fremst rammer oss. Nedskjæringene rammer jo hele skoleverket. Jeg tenker på skolepenger, papiravgift, egenadel på skoleskyss, renter i studietida, reduksjon til utstyr osv.

— Hvorfor skal ikke nedskjæringene opp som egen sak på NGS-landsmøtet?

Magne: Det er fordi det skal opp under handlingsprogrammet. Flertallet i landsstyret mente at våre standpunkter mot nedskjæringene var klare, og at det vi trengte å behandle, var hva som skal gjøres.

Har Norge råd

— Har Norge råd til å innfri elevkravene mot nedskjæringene?

Ellen: Hvis vi ser på fylkesbudsjettene rundt om, kan det se ut som det ikke finnes penger. Derfor må kravene i hovedsak stilles til staten. Staten må øke sin del av skoleutgiftene, sånn at skolebudsjettene oppfyller det som kreves ifølge gjeldende lover og regler. Bare se på statsbudsjettet for 1980, som gikk med over 13 milliarder i overskudd. Det kan ikke herske tvil om at det fins penger.

Magne: Utdanning er en langsiktig investering, og Norge må ha råd til den. Når fylkene derfor sier de ikke har råd,

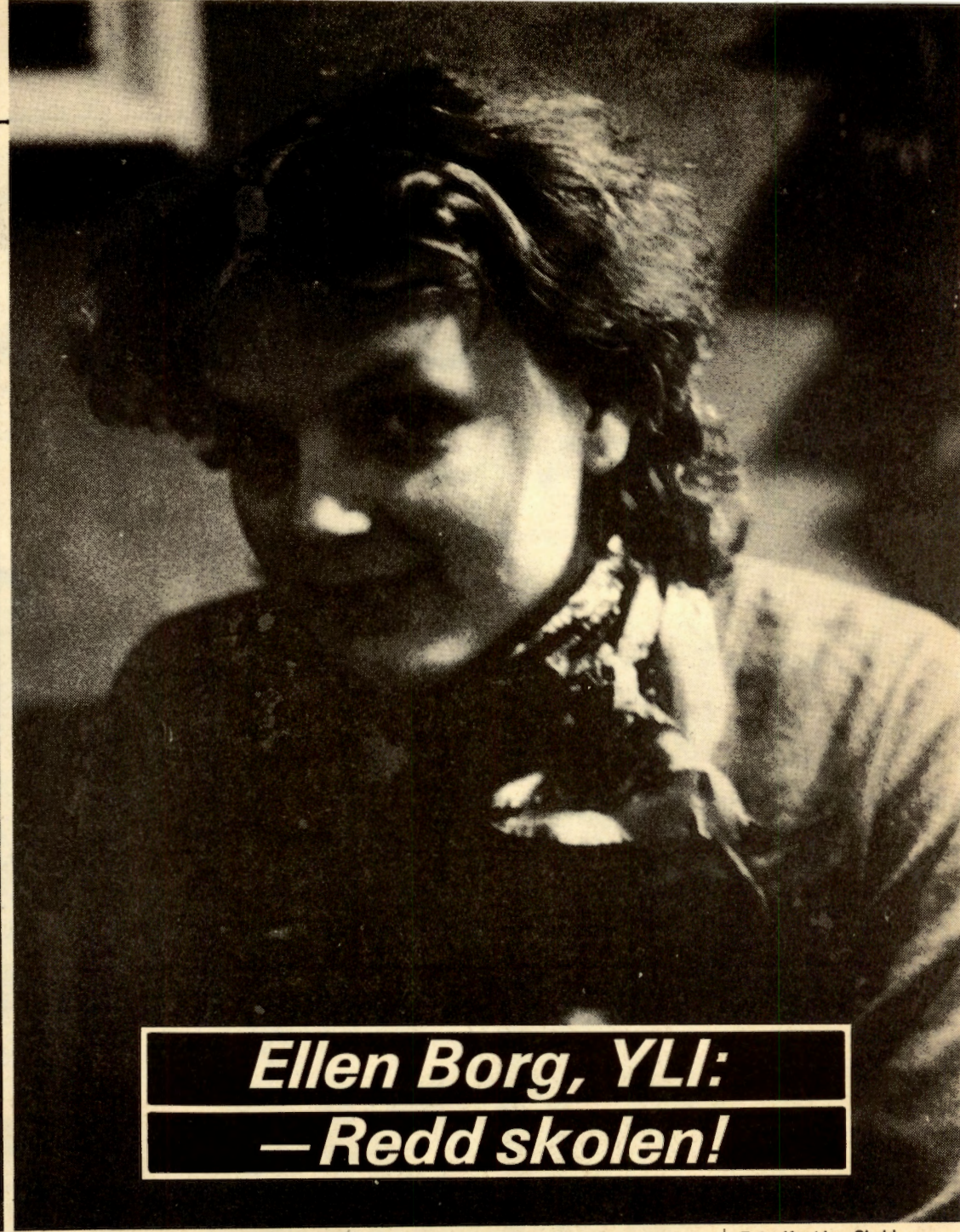
kan vi ikke akseptere det. Hvis fylkene virkelig ikke har råd, må staten inn å dekke det som trengs. Men vi tror det er enkelte fylker som spekulerer i dette. Derfor må kritikken rettes begge veier — både mot staten og fylkene.

Staten har ansvaret

Ellen: Det er jo staten som i all hovedsak styrer fylkenes økonomi. Og det kan ikke være tvil om at statens økonomi er langt bedre enn fylkenes. Derfor har YLI stilt krav direkte til staten for at staten øker sin prosentvise dekning av elevplassene, og at staten dekker utgiftene til innkjøp av nytt utstyr. — Har elevene mulighet til å vinne kampen mot nedskjæringene?

Magne: Elevene kan vinne ved å påvise følgene av nedskjæringene. Hvis det finnes fornuft hos politikerne.

Ellen: Nå har jo elevene allerede vunnet visse seire. Vi har foreløpig unngått en kraftig reduksjon av elevplasser, noe som opprinnelig var foreslått i fylkene. Renter i studietida og skolepenger er også stoppet gjennom elevaksjoner. Problemet har vært at myndighetene bare har spart på andre deler av skolebudsjettene i stedet. Derfor har YLI vedtatt å ta initiativ til en skoleaksjon med mottoet: *Redd skolen!* Der er elevorganisasjoner, lærerorganisasjoner, fagbevegelsen og arbeidsgiverne invitert til å

Ellen Borg, YLI: — Redd skolen!

komme på stiftelsesmøte nå i januar. Det er allerede klart at LO og Oslo Samorg kommer, mens NAF har meldt avbud.

Magne: Jeg kan bare si at NGS kommer, og at vi i utgangspunktet er positive.

— Hvilket OD-prosjekt støtter dere personlig?

Operasjon dagsverk

Magne: Zimbabwe. Prosjektet er godt, det retter søkelyset på apartheid og alle kan enes om dette prosjektet.

Ellen: Jeg syns alle forslagene høres gode ut. Men også jeg heller til Zimbabwe ut fra apartheid-systemet i det sørlige Afrika. At Mugabe i Zimbabwe lykkes er viktig ikke bare for det svarte flertallet i Zimbabwe, men også for de svarte i Sør-Afrika og Namibia.

Lekegrind

— Særlig i NGS har elevene reagert på at elevorganisasjonen nærmest er blitt en partipolitisk lekegrind. Hva mener dere om partipolitikk i elevorganisasjonene?

Magne: De partipolitiske ungdomsorganisasjonenes innflytelse har blitt mindre de siste årene i NGS. Men så lenge det er et moderat flertall på landsmøtet, er det en sikkerhet for delegatene at man også velger et moderat flertall inn i sentralstyret.

Ellen: Elevene ser på YLI

som en organisasjon for dem, og ikke at YLI er rødt. Det er selvfølgelig en styrke at enkelte har partipolitisk erfaring. Poenget er at partistandpunkt ikke skal telle ved valg. Når man jobber i YLI, er man først og fremst YLI-tillitslev.

Verdens beste

— Magne skriker i siste nummer av *Elev-70* at Norge har verdens beste elevdemokrati. Du skylder på elevene at de ikke gidder. Karen Schytte i YLI-ledelsen skriver derimot i YLI-avisa at elevdemokratiet er et skinnendemokrati. Kommenter?

Magne: Vel, det jeg mener er at vi har verdens beste elevdemokrati på papiret. At det ikke fungerer, har tre grunner. En av dem er at elevene ikke gidder. De to andre er at det ikke finnes vilje nok til å stimulere elevaktivitet og at enkelte rektorer og lærere nærmest er som småkonger som ikke vil høre på elevene.

Ellen: Jeg syns ikke vi har noe godt elevdemokrati i Norge. For det første finnes det uttallige eksempler på at elevene ikke får igjennom den minste ting på skolen sin. Og aksjonene mot nedskjæringene viser jo virkelig at elevene «gidder», men likevel får vi det ikke som vi vil. Demokrati betyr jo folkestyre, og elevdemokrati skal jo da bety at elevene er med og bestemmer i skolen. Sånn er det ikke i dag.

Foto: Knut Ivar Skeld

— Husokkupasjon er bra

Rute 80 samla Jan, Magne og Anne-Britt til ein drøs om okkupasjonar. Dei tre har vore med frå byrjinga. Magne er ein av to talsmenn for Huset og ungdomsskuleelev, truleg den yngste talsmannen

for nokon husokkupasjon til no, eller kva? Dei som kan dokumentera at dei er yngre, får namnet i blad.

— Kva var bakgrunnen for okkupasjonen?

Anne-Britt: Me måtte ha ein plass å vera, ein plass å sitja og snakka saman, ein plass å trefa folk.

Jan: Då me okkuperte detta huset, så kom me oss vekk frå gata. Haugesund hadde ingenting anna enn gata å tilby oss.

— Kva folk brukar huset?

Jan: Det er alle slag folk som nå går på huset.

Anne-Britt: Det er ein blanding av dei som pleide å gå på gata, og dei som gjekk på pubane. Det er folk som syntes det var kjedeleg andre plassar der det var mykje meir reglar. Nokon av dei kjem no til oss.

— Koss har forholdet vore til kommunen sin utekontakt?

Magne: I byrjinga trur eg dei var redde for å mista kontakten med dei som okkuperte, og då var dei negativt innstilt til heile okkupasjonen.

Jan: Det fyrste som skjedde, var jo at ein som jobbe på utekontakten, kom med blomstar til oss!

Anne-Britt: Ja, han var jo heilt overvelda, men etterpå så meinte han at nå hadde han vist ein standpunkt, og at nå burde me forlata huset når kommunen krevde det. Etter som tida har gått, trur eg utekontakten har skifta meining om oss, dei trudde nok ikkje at me skulle holda ut så lenge.

Jan: Eigentleg trur eg at i byrjinga var utekontakten til hjelp for formannskapet og kommunen.

Magne: Utekontakten har jo merka forandringar i bymiljøet, dei har registrert nedgang i antall berusa folk i byen og antall innbrudd.

Anne-Britt: Utekontakten har vore her på huset med ein undersøkelse om alder og kjønn og såne ting som dei har overlevert til kommunen.

Etter to månader med okkupasjon, koss har utviklinga vore?

Anne-Britt: Det har ikkje vore utan problemer. Dei to fyrste vekene gjekk det kjempefint, så byrja ein del av folka å for-

svinna. Eg trur dei som forsvann kjeda seg her oppe, det var spennande å okkupera huset, men den spenninga forsvann når politiet ikkje kom og og kommunen ikkje gjorde noko meir. Okkupasjonene byrja jo å ta på folk, me satt jo oppe nesten heile nettene og me vart etter kvart stressa. Så kom der periodar der alle var sløve og det blei til dømes eit problem kven som skulle nekta dei som kom rusa på huset adgang. Me har blitt nødt til å ta krisemøte for å retta tinga opp igjen, no meiner eg at det byrjar å gå framover igjen.

Jan: Eg synes det går i bølgedalar heile tida.

Magne: Det var ein som trakk seg ut på grunn av negativ omtale. Han visste at han trakk huset ned på grunn av at mange ser på han som ein bom. Så ein dag kom Tore Nilsen (Unge Venstre) opp på huset saman med ein annan fyr og dei satte i gang og ville overtala oss til å gå ut av huset.

Anne-Britt: Då holdt me eit

almannamøte og nekta dei adgang. Dei sa det sama som kommunen, berre på ein annan måte.

Magne: Han kom jo opp og dreiv rein indoktrinering. Eit par folk byrja å høyra på han og dette skapte spenningar i miljøet. I tillegg så har folk blitt kjørt i hovudet av di dei har tatt på seg for mykje ansvar.

Anne-Britt: Det burde ha vore fleire som tok på seg ansvar, alle burde hatt ansvar.

Jan: I jula holdt det på å gå til helvete, då tok me eit krisemøte seint om kvelden, berre me som budde der, siden syns eg det har gått fint.

I Skippergata i Oslo kutta dei ut almannamøtene og gjekk over til beboarmøter. Kva syns dokker om det?

I kor: Det hadde ikkje gått hos oss, og me ønskjer det ikkje. Alle som brukar huset må vera med på å avgjera.

Anne-Britt: Det er nødt til å bli meir organisert hvis me får huset og midlar, og kan byrja å

gjera noko, til no har me jo ikkje fått noko hos kommunen.

Jan: Av dei 30–40 som var med i byrjinga, er me framleis ein 15–20 igjen. Ein del av oss meiner dette så alvorleg at me aldri kjem til å la tanken om eit sjølvstyrt ungdomshus døy. Presset og usikkerheten gjer det svært vanskeleg å planlegga og driva huset framover, men me gir ikkje etter for alle tilbod frå kommunen. Forlangar dei å få ansetta folk på huset for å passa på oss, kjem me truleg til å seia nei.

Etter at intervjuet var ferdig skjedde der ein heil del ting, (sjå dagboka). Det er i skrivande stund ikkje klart om okkupantane kjem til å ta imot tilbodet frå kommunen. Etter det RUTE 80 erfarer ser okkupantane det som eit seriøst tilbod, som vil bli seriøst vurdert på almannamøtet.

kgl

Okkupasjons- dagbok

November 17. Kl. 11 blir Karmsundsgata 223 okkupert. Huset er kommunalt og har stått tomt i fleire år. Okkupantane kallar seg Klubb 17, og sender ein 5 manns delegasjon til rådhuset.

18. Kommunen oppfordrar ungdomane til å forlata huset. Allmøtet vedtar å bli og å starta oppussinga straks. Vedtak mot rusgift på huset.

19. Formannskapet vedta å ikkje forhandla før okkupantane forlet huset.

22. Allmøtet opprettar dugnadsgjengar og pressegruppe. Vedtak om å skjerpa rusmiddel-forbodet og å nekta skuleungdom tilgang til huset i skuletida. Vedtak om å støtta eit lokalt aktivitetshus (Slakthusprosjektet).

23. Ber om moralsk og økonomisk støtte. Støtteerklæringar frå Raud Ungdom, Unge Venstre, UFFA og UngMob.

24. Haugesund Avis går mot okkupasjonen.

26. Kommunestyremøte, ingen tar opp saka, SV har ein representant i bystyret.

28. Støttekonsert for Slakthusprosjektet, Klubb 17 deltar og får ein del av overskotet. Ordføraren får spalteplass i avisa til å kritisera dei foreldra som i år barna sine gå på huset. Han seier at han har eit tilbod til okkupantane hvis dei går ut av huset.

Desember 1. Allmøtet vedtar å bli og oppfordrar ordføraren til å komma med tilbodet. Det blir starta drama- og vaskegruppe.

9. Utekontakten og fritidskontoret møter okkupantane, dei har ikkje noko forhandlingsmandat frå kommunen.

Januar 7. Ein iranar som har bodd på huset må forlata Norge, han drar til Paris for å søka politisk asyl i Norge derfrå. Okkupantane startar underskriftskampanje og lagar støttekonsert for han.

11. Haugesund Avis bygger ein avisartikkel på eit laust rykte om at ein piratradiosendar er i drift i huset.

12. 23-åring arrestert for å prøva å stjela radioutstyr. Avis skriv at det med dette er heilt klårt at piratradioen ikkje har noko med huset å gjera.

20. Politiet arresterar alle som er på huset (6) på grunnlag av mistanke om oppbevaring av tjuvgods. Dei raserer huset, men dei finn ingenting. Finansrådmannen stenger av huset då alle er ute. På kvelden bryt okkupantane seg inn igjen. Strømmen er borte.

21. Politiet seier at det ikkje er nokon samheng mellom politiets aksjon og kommunens avstengning av huset. Kommunen er redd for Tromsø-tilstander og tilbyr okkupantane å få eit hus som har vore brukt til eit kristeleg miljøsen-ter. Raud Ungdom spreier løpesetlar til støtte for okkupasjonen og mot aksjonen frå politi og kom-mune dagen før.

Husokkupasjonen har gått inn i ein avgjerande fase, politiet og kommunen kasta maska den 20. januar og viste kva dei står for. Okkupantane tok huset attende etter få timar, kommunen forsto at dei måtte prøva noko anna og kom med eit hus som okkupantane kunne overta. Det var på tide at kommunen kom med eit konkret tilbod, større kommunar enn Haugesund har gjort dette. Framtida vil visa kor godt tilbodet er. Hvis politikarane ikkje hadde hatt Tromsø i friskt minne, trur eg det hadde gått treigare, men det er dei lokale husokkupantane som må få æra av å ha tvunge politikarane på retrett. Den ungdomspolitikken som kommunen har ført, eller mangelen på ein slik politikk, har gjort at gata har vore einaste alternativet for store grupper ungdom. Kampen mot denne politikken er ikkje vunne. Set må ferast fleire kampar for ungdommens interesser i Haugesund i framtida.

Haugesunds Avis har vist kva dei står for.

24. November: Leiaren i avisa går mot husokkupasjonen.

28. November: Ordføraren får spalteplass til å komma med angrep langt under beltestedet på husokkupantane. Dei blir ikkje intervjuet.

11. Januar: Avis spreier slarv om at huset blir brukt til piratradio-sendingar. Dette må dei trekka tilbake.

20. Januar: Avis spreiar politiet si forklaring på arrestasjonane utan å undersøka sjølve. Dette må dei innrømme neste dag.

21. Januar: Avis maler politiet så kvite at ein skulle tru at ingen blei arrestert dagen før utan grunn.

23. Januar: Anonym pensjonist får førstesideoppslag på grunn av at han er redd okkupantane og går mot okkupasjonen.

KOMMENTAR 2

Avisa har ein svart historie

når det gjeld husokkupasjonen, det er ikkje merkeleg at okkupantane er rasande på avisa. Haugesund Avis har nært opp under borgarvern-tendensar i denne saka, og dei kvier seg ikkje for å bringe denne tendensen fram på fyrstesida 23. januar.

Haugesund Avis dekkjer eit stort område av Norge, i praksis utan konkurranse; avisa må etter mi meining vera Norges største monopol-avis. Veka etter okkupasjonen sendte Framskrittpartiets Ungdom og Raud Ungdom inn kvart sitt innlegg til avisa. FpU sitt innlegg var mot okkupasjonen og blei tatt inn. Raud Ungdom sitt var for okkupasjonen og blei nekta tatt inn. Då eg ringde opp og klaga på dette, blei eg forklart at dette var ein del av presse-fridomen. Det som i alle fall er klart er at Haugesunds avis på grunn av den redaksjonelle linja og på grunn av monopolstillinga er ein trussel mot ytringsfridomen.

kgl

Foto: Odd Iglebæk

I likheit med okkupantane i Bergen og Trondheim, handhevar okkupantane i Haugesund rus-forbodet strengt. Her er okkupantane i Trondheim i ferd med å setje huste sitt i stand.

Ungdom, opprør og «avmakt»

Lederen i siste Rute 80 (nr. 4-5/81, red. anm.) er et godt eksempel på hvordan venstresida reagerer på ungdomsopprørene i europeiske storbyer den siste tida, sjøl om mange omtaler dem mye mer positivt enn det Rute 80s redaktør, Knut Ivar Skeid, gjør. Middelet venstresida bruker for å være med på å hindre at opprørene skal utvikle seg til å bli farlige for kapitalismen, er det samme som Skeid går inn for: *aktivitet, etablering og organisering i systemet*, i f.eks. Labour/venstreside-kontrollerte «gateforsvarskomiteer» (Manchester, Liverpool), støtte til «Alternative Liste» (Berlin), eller organisering i «foreninger, i fritidsklubber, i skoleorganisasjonene og i Rød Ungdom sjøl», som Skeid sier det, som om dette skulle være noen våpen for opprør!

Når venstresida «støtter» opprørene, framstiller de akseptering, legalisering, etablering og integrasjon i systemet som viktige seire («en sympati som går langt opp i regjeringa» og som det er «viktig å ta vare på»). Rød Ungdom-formann Bjørgulv Braanen om Ung Mob, Klassekampen 12/10, og de framstiller delseire som viktige, virkelige seire («Ungdomsseier i Tromsø og Oslo», Klassekampen 10/10) for å holde opprørene innenfor sine begrensninger, hindre utvikling av kampen, gi folk illusjonen om at varige forbedringer er mulige innenfor kapitalismen, og at det finnes andre varige løsninger på problemene kapitalismen skaper, enn revolusjon. Institusjonalisering, organisering og integrering i systemet og dets etablerte organisasjoner kveler ethvert opprør, sikrer kapitalens og statens kontroll, hindrer sjøloorganisering og en utvikling av kampen og bevisstheden. Venstresida vil gjøre ende på kampen i gatene til fordel for arbeid i systemet. De går inn for forhandlinger med myndighetene i stedet for kamp mot staten. På denne måten prøver kapitalens venstreside nok en gang å utføre sin oppgave som opprørernes «venner» som kommer for å kvele opprøret innenfra, skape ro og orden, og *holde opprørerne innenfor grenser kapitalen kan godta*.

Knut Ivar Skeid sier at opprørene er «tilsynelatende uten mål og mening». Mange av opprørene har jo hatt helt klare mål, f.eks. vært slag mot politiet om okkuperte hus, og jeg er sikker på at engelsk arbeiderungdom som i raseri tar igjen mot

polititerror ikke har noen problemer med å føle at det de gjør har en mening.

Opprørene er sunne reaksjoner på et råttent system, og viser at ungdommene har forstått at de ikke har noe å tape på å gå til ulovlige og voldelige aksjoner mot dette systemet og dets undertrykking. Sjøl om Skeid «forstår» at slike opprøyer skjer, mener han at de ikke «tjener» ungdommen fordi «det kan aldri oppfylle folkets og arbeiderklassens mål: å gjøre revolusjon og å skape et bedre samfunn». Han stiller jammen store krav til et ungdomsopprør! Naturligvis kan opprørene «tjene» ungdommene og arbeiderklassen på mange måter: de gir folk *masse erfaringer i sjølstendig kamp og organisering mot staten*, de kan gi folk bevissthet om politiets klasserolle, om venstrepartienes reaksjonære funksjon (at mange har skjønnet dette kan vi se bl.a. i England der talere fra venstresida blei møtt med «Vi vil gjøre all organisering sjøl!» fra arbeiderungdommene i Toxteth, Liverpool), skape enhet mellom svarte og hvite i kampen mot staten (England), oppmuntre andre til militant kamp mot staten og kapitalen, og gi folk bevissthet om opprørenes begrensninger; at det eneste som nytter for å få slutt på problemene ungdommen gjør opprør mot, er å knuse systemet som skaper faenskapen. Bare arbeiderklassen, med sin konsentrasjon og plassering i systemets hjerte, produksjonen, er i stand til å lamme kapitalismen og gi den ødeleggende slag. Ungdomsopprørenes begrensning og «avmakt» ligger i at de *aldri kan true systemets makt* så lenge de ikke blir en del av arbeiderkampen, og så lenge opprørene ikke føres inn på arbeidsplassene.

Disse begrensninger, som skyldes opprørenes kamptreng, (husokkupasjoner, gatekamper mellom ungdomsgrupper og politi) og sammensetning (opprørene, med unntak av England, er ikke bare opprør blant arbeiderungdom og arbeidsløse, men også blant studenter og andre grupper), gjør det lettere for venstresida og ulike «alternative» grupper å avlede kampen til å bli en kamp for illusoriske reformer innenfor kapitalismen, «snillere» politi, mer penger til ungdoms/fritidsformål, for «et nytt syn på ungdommen» (Braanen, Klassekampen 12/10), og for en «en ny ungdomspolitik» mot høyre-regjeringer, for «demokratiet»,

«arbeiderregjeringer» og venstresida, for etablering og organisering i systemet, for et isolert, privat og sjøltilfreds «lykkeland» på siden av samfunnet.

Samtidig som venstresida vil gjøre ende på kampen i gatene til fordel for arbeid i systemet, der de kan kontrollere aktiviteten og bruke den til egen fordel, prøver venstresida også å hindre at opprørene skal knyttes til den uavhengige arbeiderkampen. Mens noen deler av venstresida går inn for fagforeningskontrollert «solidaritet» med ungdommene (penger, utstyr, «gjensidig støtte» mellom opprørsungdom og kapitalismens byråkratiske «arbeiderorganisasjoner» — en «solidaritet» som er helt ufarlig for borgerskapet og bare kan tjene til å trekke opprørerne nærmere statsapparatet, representert ved fagbevegelsen), argumenterer Skeid ut fra et skarpt skille mellom «de utslåtte» og «en kjempende arbeiderklasse».

Men opprøra består jo for en stor del av arbeiderungdom og arbeidsløs ungdom! Og årsakene til opprørene ligger nettopp i de tiltaka kapitalen setter i verk for å velte krisa over på arbeiderklassen; arbeidsløshet, inflasjon, økt fattigdom, politivold, boligmangel og nasjonalisme/rasisme. For revolusjonære må oppgava være å arbeide for å knytte opprørerne til arbeiderkampen, ikke å fordømme dem for å kunne provosere fram fascisme (!), slik Skeid gjør, (et godt eksempel på hvordan venstresida bruker «fascist-trusselen» for å stoppe sosial uro), eller kvele dem med organisering og etablering i systemet.

Revolusjonære må støtteforsøk på sjølstendig organisering som kan fortsette kampen og knytte den til arbeiderkampen, som f.eks. uavhengige arbeidsløshetskomiteer og sjølforsvarskomiteer i arbeiderstrøk, som har blitt diskutert bl.a. på et masse møte blant den svarte arbeiderbefolkningen i Moss Side, Manchester.

Revolusjonære må gå inn for politisering av kampen mot staten, blant ungdommene, ikke med «venner» som kommer for å fiske stemmer og ta ledelsen, og gå inn for solidaritet mellom opprørsungdom og arbeidere, slik det f.eks. var i Zürich der streikende trykkeriarbeidere skaffet ungdommene allmøte-lokale, eller i Oslo der polarbeiderne ga penger til okkupantene. Streikende arbeidere og opprørsungdom møter de samme fiendene: politiet, venstre-

partiene og kapitalen. Dette legger grunnlaget for en enhet som kan bli et mareritt for borgerskapet i tida framover, og som venstresida gjør sitt for å hindre.

Knut Ivar Skeid påstår at opprørene kan føre til at borgerskapet innfører fascisme. Hvorfor skulle borgerskapet gjøre det? Fascismen er en sterkt kompromittert ideologi, fascisme i Vest-Europa ville framprovosere sosiale eksplosjoner og klassekamp, ingen store fraksjoner av borgerskapet har direkte nytte av fascismen i dag, illusjonen om «demokratiet», spredd av høyre og venstre, holder folk på plass fremdeles, «demokratiet» er ikke noe hinder for at borgerskapet utøver massiv undertrykkelse og diktatur, og ungdomsopprørene truer (ennå) ikke systemets makt.

Med argumentet om fascist-trussel vil venstresida hindre sosial uro som kan bli farlig for kapitalen, dvs. som de sjøl ikke greier å kontrollere og avlede. Hvordan har Skeid tenkt seg utviklinga av klassekampen uten et hav av opprøyer, sosial uro og streiker, som blir stadig farligere for borgerskapet etter hvert som kampene utvides og forenes som deler av arbeiderkampen og mer og mer av kampene foregår på arbeidsplassene.

Etter hvert som krisa i verdenskapitalismen forverrer seg blir angrepa på arbeidernes (og andre gruppers) levestandard sterkere, og undertrykkinga hardere. Arbeiderklassen må svare på det med stadig sterkere, mer omfattende og forent internasjonal klassekamp, eller bli knust av statens undertrykkelse og av nasjonale, demokratiske og antifascistiske illusjoner spredd av høyre og venstresida, og da vil arbeiderne stå splitta, forsvarsløse og oppmarsjerte i imperialismens hærer, og i dens politiske organisasjoner, fagforeningene og partiene, klare til å massakrere hverandre. Det vil bety «nederlag for arbeiderklassen og folket», stikk motsatt av hva Skeid og venstresida sier.

Kapitalismen er pill råtten, og vil bare bli verre. Derfor er det også umulig med varige forbedringer, «reformer», som venstresida vil ha oss til å tro på og kaste bort kreftene på. Kapitalismen har ingenting annet å tilby enn krig og utbytting. Massestreikene i Polen var begynnelsen på et nytt oppsving i klassekampen, og viste at arbeiderne ikke er villige til å betale for kapitalens døds-

krise. Det er ikke tilfeldig at ungdomsopprørene i Europa kommer samtidig med dette oppsvinget, også de er svar på krisa. I Norge har vi fått et liknende opprør, med bl.a. husokkupasjon i Oslo. Samtidig avslører statsbudsjettet tydelig for alle at kapitalens krise fører med seg stadig sterkere angrep på arbeidsfolks levestandard, også i Norge.

De eneste mulige konklusjoner på denne utviklinga er enten at borgerskapet lykkes i å nedkjempe arbeiderklassen og få den til å stille seg til disposisjon for «sine» nasjonale kapitaler i et helvete som det ikke er sikkert at noen overlever, eller at arbeiderklassen ødelegger kapitalismen i hele verden. Mens kapitalens høyre- og venstreside mobiliserer til krig og arbeiderklassens underordning under «sine» nasjonale undertrykkere, må revolusjonære mobilisere til klassekrig, internasjonal arbeider-revolusjon. Bare da kan det bli mulig å bygge opp et menneskelig, kommunistisk verdenssamfunn, uten lønsslaveri og utbytting, uten klasseskiller og nasjonale skiller, uten kapitalen og dens stat som dikterer menneskene, men der menneskene bestemmer i fellesskap, uten noen over seg, eller under seg.

Ungdomsopprørene i Europa viser at ungdommene ikke lenger tror på «demokratiet», politikerne og partiene, at de vil leve et bedre liv enn det kapitalismen tilbyr dem, og at de ikke lenger vil finne seg i angrepa fra staten og kapitalismen, men *prøver å slå igjen*. Det er å ta det første skrittet bort fra avmakten. Ungdomsopprørene lover godt for kampene som må komme i tida framover, etter hvert som hele arbeiderklassen begynner å innse at den ikke har noen framtid i kapitalismen, og handler deretter.

Sylfest Haug

Redaksjonen vil gjøre oppmerksom på at det ikke er vanlig at Rute 80 trykker innlegg på denne lengden. Maksimum er vanligvis 500 ord, eller en tredjedel av lengden på overstående artikkel. Mener debattanter at de har behov for mer plass for å kunne gjøre seg forstått, må dette avtales med redaksjonen på forhånd.

red

Innerspalta

Vi har i grevens tid fått tak i ei bok som på alle måter bør få sin renessanse. «Før vi gifter oss» er tittelen, og den er trolig skrevet på oppdrag for Oslo Handelsstand en eller annen gang på femti-tallet. Her kan den vordende brud og brudgom finne nyttige praktiske tips om hvordan det *egentlig* skal foregå når man trer inn i den hellige ektestand. Og det kan trenge i disse tider med umoral og forfall på alle bauger og kanter.

Det har gått så langt nå, at det er på høy tid å si stopp. Vi kjenner til unge par som stikker innom byfogden i lunsj-pausa. Ja, vi veit personlig om noen riktig pene unge mennesker som ble via i fjerde etasje i rutebilstasjonen på Gjøvik! Så til dere som misliker denne utviklinga, og det gjør vi vel egentlig alle sammen, sånn på bunnen av vår sarte sjel, mener jeg, er denne boka absolutt å anbefale.

Den kan imidlertid være vanskelig å få tak i, så vi skal i det følgende gi noen smakebiter: Først litt om god takt og tone i kirken: «Når salmen er sunget, gir brudgommen sin hatt til forloveren, går frem foran alteret og stiller seg til høyre, Bruden rekker brudebuketten til sin forlover, og føres frem til hans venstre side, hvorefter hennes far setter seg på brudgommens plass ved siden av hans far. Brudeparet står mens presten taler og under spørsmålene, men kneler under bønne og velsignelsen». Enkelt og greit. Redaksjonen i Rute 80 har testa dette, ikke i kirka, men allikevel. — Overhodet ikke pompøst, men svært romantisk — heter det i en enstemmig uttalelse, som omgående ble sendt bispekollegiet.

Men en ting er å bli gift, en ganske annen er å fortsette å være det til døden skiller én ad. Nei, skal man være gift må man ha en velutstyrt garderobe, må vite. Dette ansvaret hviler naturligvis i første rekke på damene: «Våre damer må vite til punkt og prikke hva et pent antrekk betyr og hvordan det skal bæres, og de som ikke vet det — tja, de får neppe noen sinne bruk for å lese en bok for nygifte».

Så sant, så sant. Men brudgommen har naturligvis også tilgang på brudens indre gemakker, for å si det på den måten. Her spiller undertøyet en ikke ubetydelig rolle. Derfor er et kapittel i boka viet «Brudens undertøy». Vi siterer igjen: «Brysteholdere (populært benevnt B-H) og kanskje fremfor alt hofteholdere er jo to av de ting som, vi hadde nær sagt, skaffer den moderne Eva datter de riktige proporsjoner».

Er det virkelig så rart at ekteskap ryker når både mann og kone må vrenge en og samme truse i mangel på rene skift? Vi bare spør. «Undertøyet representerer et stort og interessant

kapittel i en kvinnes liv. Det dveler under overflaten, om vi så må si, men har ikke desto mindre den mest opplagte betydning for hennes velbefinnende, og hun gjør klokt i å ofre det all mulig oppmerksomhet.» Svært klokt, legger vi til.

Det skulle være unødvendig å si at kjøkkenet har stor betydning i familietilværelsen. Boka

svikter selvfølgelig ikke på dette helt avgjørende punktet. «Heldigvis har moderne arkitekter sans for å gi husmorens residens en utforming som gjør den til en rasjonell og tiltalende arbeidsplass. Selv om en flytter inn i en gammel leilighet med tungvint kjøkken, kan en ofte med små midler få rettet på manglene. Og hvilken ekte-

mann vil ikke ofre både penger og arbeid på å skaffe sin unge brud et kjøkken hvor hun kan utføre sitt daglige arbeid med størst mulig glede.»

Her slutter vi vårt lille knippe med gullkorn fra boka. Og vi retter en utfordring samtidig: Hvem vil ta på seg det ærefulle oppdrag å få denne boka utgitt på nytt? Kanskje er det nød-

vendig med en ny språkdrakt, men innholdsmessig er den topp-aktuell. Hva kan Øystein Gullvaag Holter stille opp mot dette bidraget til samlivsdebatten? Hansken er kastet, og vi myser over arenaen til Knut Johansen i Oktober forlag.

CAM

Gjest i Ruta:
John Nyutstumo,
Tramteateret

—Med fotformsko i skuddlinja

Rute 80 har fått anledning til å oppta John Nyutstumo fra Tramteateret i en time mellom slagene. Vi møtte ham i Tramteatrets lokaler på Tøyen. I et rotete kjøkken, vegg i vegg med en nyoppussa og parkett-belagt prøvesal. (Hvorfra iltre kvinnestemmer nådde oss, og røpet noen saftige replikker i deres neste stykke). Johns portrett av «Melvin», præriens mykeste mann, er en

skikkelse de av dere som har sett «Det enkleste er pistol» sikkert stadig humrende vil tenke tilbake på. Stemninga steg iallfall i salen da Melvin, utstyrt med lilla skjerf og fotformsko, mellom ølkrus, prest, sheriff, horer og gangstere ble født i saloonen for åpen scene... Mer om Melvin, og hans tragiske skjebne, er bare noe av alt det du kan få lese om i dette intervjuet...

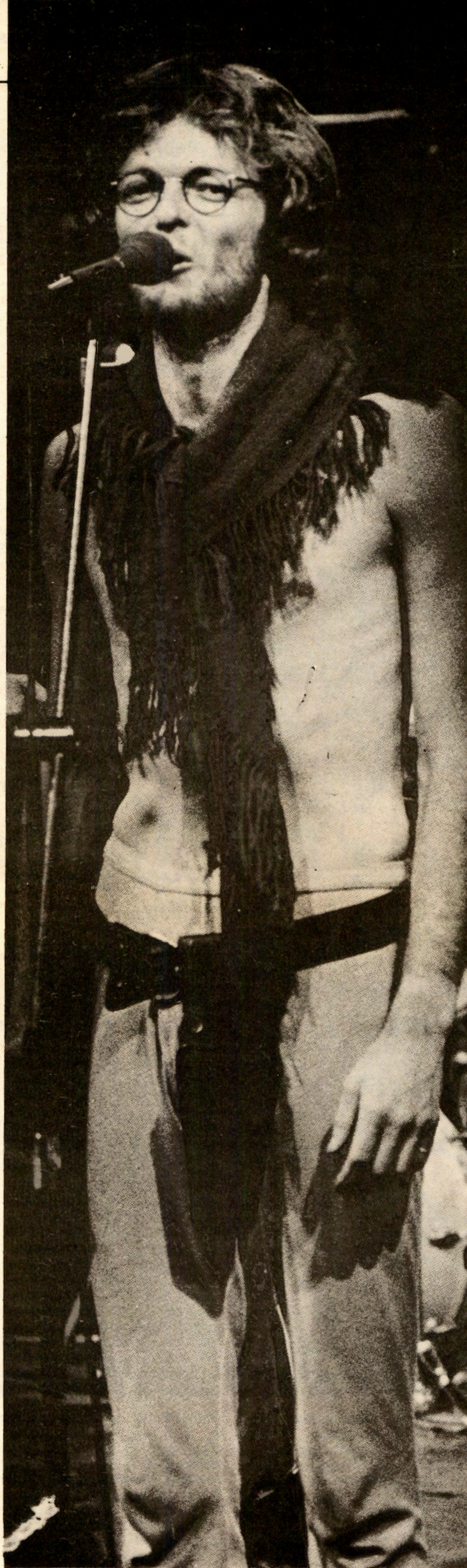

Foto: Leif Gabrielsen

— Dere har rukket igjennom utrolig mye disse fem åra dere har eksistert. Nå om dagen, da det er så lett å bli desillusjonert, sette seg ned på rumpa og si at ingenting nytter. Hvorfor er kultur så viktig?

— Teater er et fint medium å henvende seg gjennom. Vi i Tramteateret kunne jo også snakket fra en talerstol, men jeg tror ikke så mange ville hørt oss da. Gjennom kultur og teater kan man nå ut til et mye bredere publikum.

Vi var i begynnelsen en 6–7 stykker som spilte i Studenter-samfundets teatergruppe. Vi var den gangen inspirert av teatre som Hålogaland og Fria Proteatern, og ville etter hvert satse større. Det ble for snevert å bare spille for studenter, på Chateau Neuf og sånn.

— Dere føler at dere når ut nå da, til de dere vil?

— Ja, det viser seg jo at det er alle slags folk i publikummet vårt. En kveld kan det f.eks. sitte pønkere på galleriet, og smokinggubber nede i salen. Man finner en total spredning av folk i alle aldre. På tross av at det fortsatt henger en masse myter ved oss, at vi liksom er et sånt fælt politisk teater med knyttnever og røde flagg.

— Også nå etter TV-seriene?

— Ja, det gjør faktisk det, er ikke så mye som skal til før man blir provoserende.

— Men trass i dette har dere altså slått an, hva tror du deres suksess bunner i?

— En blanding av flere ting skulle jeg tro. Først og fremst er det vel viktig at vi er, — og har samme humor — som folk flest! Det viser seg jo at vi ler av de samme tinga. Men ellers så er vi jo veldig nøye med hva vi framfører. Tekstene må være gode, og stoffet bra presentert.

— Går folk helst i teater for å more seg?

— Jeg trur det. Det viser seg at folk vil underholdes. Men det er jo ikke bare underbuksehumor det vi farer med det ligger politiske meninger og alvor bak. Innholdet når folk veldig lett hvis det legges fram på denne måten. Dessuten er jo ikke politikk bare alvor!

Men å spille denne formen for teater som vi gjør, er ikke noe enklere enn vanlig teater.

— Har dere noen ambisjoner om å erobre det «seriøse teaterpublikum», for å sette det på spissen; — Vil vi noen gang oppleve Tramteatret spille Ibsen?

Han ler, stryker med fingra gjennom håret og blir sittende litt og tenke etter; — Nei, jeg tror ikke man får oppleve oss spille tradisjonell Ibsen. Skulle vi ta opp noen av de gamle klassikerne, måtte det bli med en ny vri: spille Ibsen som rockeopera f.eks.! Vi har ingen interesse av å være en konkurrent til Nationaltheateret, men vil bli anerkjent på våre premisser.

Vi blir ikke rike

— Hvordan står dere økonomisk i dag?

— Vel i dag lever vi trygt, men inntektene blir veldig ure-

Foto: Lail Gabrielsen

«Det enkleste er pistol» er navnet på Tramteatrets siste stykke, som har blitt møtt med strålende kritikker over hele landet. På bildet er barjentene i ferd med å terge den mukeste av alle menn. Fra venstre: Liv Aakvik, Kine Helle bust, John Nyutstumo, og Anne Nyutstumo. Anne er lillesøstra til John.

gelmessige. Om et år kan vi f.eks. stå helt blakke igjen. Vi er jo så mange at vi kan ikke bli rike av det vi gjør. TV-seriene er faktisk, i forhold til arbeidet nedlagt i dem, svært dårlig betalt. Men det er jo likevel lønnsomt på en indirekte måte, som god PR.

— Så det er PR'en som får dere til å jobbe i NRK?

— Nei! Det er gøy og spennende. Man når jo ut til så uhorvelig mange gjennom TV'n. Så det er klart vi tar det minst like alvorlig som våre andre prosjekter.

«— Har dere blitt kommersielle nå da?»

— Når Tramteatret i dag er såpass etablert, er dere da redd for å miste denne suksessen, og publikummet det har opparbeidet seg? Sitter man ikke lett fanga av sin egen suksess?

— Vi får ofte et spørsmål som ligner: «— har dere blitt kommersielle nå da?» Nei, pleier vi å svare da. Vi vil jo riktignok ha et så stort og nyansert publikum som mulig, men vi behøver ikke å selge oss sjøl og ideene våre for det. Vi står fortsatt inne for alt det vi gjør og har gjort tidligere. Vi prøver ikke å lage noe som vi tror publikum vil ha for å tekkes dem.

— Men det er vel en konflikt, så lenge dere er dyre i drift, mellom å skulle tekkes og å ta nye sjanser?

— Nei, nettopp sjanser har vi jo tatt hele tida. Vi har stadig forny oss uten å vite hvordan det ville bli mottatt.

— I formen har dere forandra dere. Men hva med den politiske brennbarheten? Har dere ikke blitt mindre og mindre krasse siden «Deep Sea Thriller»?

— Tja, jeg vet ikke om jeg er helt enig i det... Det var jo sånn at «Deep Sea Thriller» dreide seg om en helt konkret sak, olja i Nordsjøen. Mens vi i vårt siste stykke «Det enkleste er pistol», tar opp et langt mer omfattende problem. Det dreier seg jo om de holdningene som poli-

tikerne og «maktens moral» egentlig styres av. Vi har flippa med dette og ført det ned på nivået i en «saloon». Dette er jo egentlig et like brennbart tema i dag, sjøl om det er sagt på en indirekte måte.

Med fotformsko og narresmokk!

— Ja, aktuelt er det. Men i Norge ser vel tilogmed folk av en ganske lyseblå politisk farge på Reagan nærmest som en slags cowboyklovn og voldsromantiker. Så stykket er vel ikke så provoserende?

Men at det ikke er ting som virker provoserende på enkelte, kan jeg ikke skrive under på. Ta visa «Vennskapsbåndet» som dreier seg om Sovjet og Afghanistan; «Når et rikt land/stort og vennligsinnet og mykt land/sender tropper til et vilt land/øst til ende og enda lenger øst...» Dette er jo en «poetisk» måte å si det på, men hvis du ser på innholdet er det jo veldig klart hva vi mener. Jeg kan ta et annet eksempel; stykket om Melvin som blir født inn i dette voldsmiljøet i Western-salonen. Han har en rekke gode og riktige ideer, men er altfor naiv. Han vil at mennesker skal være gode mot hverandre, og sjøl vil han «— i hvertfall ikke skyte noen!». Allikevel ender det jo med at han blir skutt sjøl...

Idealisme blir lett naivt, og naivitet er farlig. Dette at vi tillater oss å harselere over Melvin med fotformskoa, er nok ikke like populært over hele venstresida, tvert om er holdninger som hans fryktelig utbredt. Og så er det den totale unnfalldenheten, defaultismen, som jo også brer seg langt inn i de revolusjonæres rekker. Folk begynner å gi opp.

— Jeg veit om folk som har kjøpt inn og lagra hermetikk i kjeller'n. Og satt seg ned for å vente på krigen; — her gjelder det å berge seg og sine, og så får det gå som det går... Dette er jo et ganske vesentlig budskap i stykket vårt synes jeg. — Sjøl om det er grotesk, så prøv

å se komikken og behold optimismen! Det ER jo ikke sikkert at det går sånn! Jon pusta ut etter kraftsalvene, men så farer galgenhumoren opp i ham og han synger ut; — Verden er fæl! Men hei og hå som det går! Og legger til; — nedover!... NEI! Skal vi gå til banns, skal vi gå med flagget til topps!

— Så dette er altså Tramteatrets motto?

— Han ler; — Neida, mottoet er ikke at vi skal gå til banns!

— Hvordan ser en vanlig arbeidsdag ut for Tramteatret?

— Svært varierende som regel, vi har jo så absolutt fleksitid. Det er ikke som en vanlig jobb, men er en sjappe som må drives hele tida. Men pga. at noen av oss har unger må vi prøve å ha litt regelmessige ferier, helst følge skolens. Helgene går ofte med til forestillinger, og om sommeren drar vi gjerne rundt og gjester kulturdager og slikt. Vi prøver å komme oss ned på 40 timers uke, men det er langt dit.

— Men alt kan vel ikke dere greie, dere har vel noen teknikere med dere?

— Heldigvis har vi en til å gjøre kontorarbeidet for oss. I seg sjøl en to mannsjobb som vi før måtte dele oss imellom. — Og det funka ikke særlig effektivt! Ellers har vi bare en mann ansatt som tekniker. Skulle gjerne hatt flere, men så lenge vi ikke får noen støtte kan vi ikke det.

— ???

— Vi får bare en symbolsk sum. Like mye som vi tjener på en kveld!

Det kan bli slitsomt

— Hvordan er forholda for andre frie grupper?

— I «Teatersentrum» er det organisert oppimot tjue frie grupper. Som regel må de jo ha andre jobber ved siden av for å overleve. Noen må utelukkende konsentrere seg om skoler el.lign. institusjoner for å holde seg flytende. I en slik situasjon blir det jo begrensa hva en kan investere i en forestilling, i form av utstyr, dekorasjoner osv. Dette virker sjølsagt veldig begrensende. Særlig nye, friske grupper hadde jeg gjerne sett fikk en større sjanse til å vise hva de dugde til.

Vi i Tramteatret går heldigvis ikke konk uten stønad, men det hadde vært velkomment. Skulle gjerne tatt et ca. tre mnd. intensivkurs og bare trenna. I dag må vi jo ved siden av skuespill, sang og danseklasser spille om kveldene og lage nye ting underveis. Dette kan bli litt slitsomt...

— Trekker dere mye folk til forestillingene når dere er ute og turnerer?

Ønsker jeg var en flue på veggen

— Ja, tilstrømmingen tok seg særlig opp etter TV-seriene. TV'n er landsomfattende veit du, det oppdaga vi plutselig!

— Er det noen forskjell på å spille ute på landet og i de store byene?

— Oslo er jo veldig spesiell. Det er så mange tilbud her, så konkurransen er mye større. Men interessen har tatt seg opp også her. Nå trekker vi i alle fall fire ganger flere enn sist vi var her. Publikumsreaksjonene er stort sett like over hele landet. Stemninga varierer jo fra kveld til kveld, men det har ikke noe å gjøre med hvor i landet vi er hen.

— Hva slags publikumsreaksjoner har dere fått på stykkene?

— Jeg har ofte ønska å være en flue på veggen ute i gangen etter en forestilling. For å fange opp den første spontane reaksjon, før meningene har fått bearbeidet seg. Siden blir folk gjerne så høflige. Vi er veldig interessert i å høre hva folk mener. Derfor går vi, når vi er på småsteder, gjerne ut, sprer oss og snakker med folk. Ellers holder vi «Argus» og mottar mange leserinnlegg fra rundt om i landet. En notis vi syntes var jævla gøy å få, fortalte om en aksjon mot nedleggelse av en barnehage, hvor vi bl.a. hadde spelt «At dere tør!», en av låtene fra «Pelle Parafin», i forbindelse med et eller annet arrangement. Dette var det blitt stort rabalder av. Pampene, kommunen, følte seg tråkka på og ville ha seg frabedt å få «Pelle Parafin» slengt i trynet på den måten! Det er jo gøy når det kan funke sånn!

— Kunne du tenkt deg å jobbe som skuespiller i et institusjonsteater?

Bedre under Brinchmann

— Jeg syns det ville være vanskelig å ikke være med å betemme alt fra grunnen av. Dessuten vil jeg stå inne for det jeg sier fra en scene. Det er heller ikke lett å få gode roller, det virker ikke fristende å gå og lese på en oppslagstavle at fra og med i dag og tre måneder framover har du, skuespiller det og det, rollen som kelter i longkomedie...

— Det viser seg at både TV og kino er mere populært enn teateret. Er folk for passive eller er det teateret det er noe gærent med?

— Det må snarere være teateret det er noe galt med. Folk kommer de, hvis du har noe å tilby dem. Teateret på Torshov trekker f.eks. folk fra strøket, og det er vel fordi de vet at det er gode stykker som spilles. Mens Nationaltheateret...nei, jeg veit ærlig talt ikke!

— Går du aldri dit sjøl?

— Nei! Eller forresten, på Amfiscenen har jeg vært noen ganger. Har inntrykk av at det er der det skjer. Hovedscenen har jo en litt spesiell oppgave, som forvalter av den norske kulturarven. Pluss å være ledende innen det som skjer.

— Oppfyller teateret denne oppgaven nå da, under Maurstad?

— Han sier jo det sjøl i alle fall! Men jeg har inntrykk av at Brinchmann var flinkere til å eksperimentere med nye former, oppsøkende teater bla. Og også ivrigere i å sette opp norske dramatikere.

Opprørsk og progressiv

— Er dere medlemmer i Norsk Skuespillerforbund?

— Ja, noen av oss i alle fall. En må jo ha holdt på i tre år for å bli med; enda måtte vi slåss ganske lenge for å bli akseptert. Fordi vi ikke hadde teaterskolen.

— Rute 80 er jo en ungdomsavis, og sjøl er du jo ikke så gammel heller! Du har sikkert noe å si om dagens ungdomskultur?

Han humrer litt for seg sjøl før han svarer.

— Ja det er mye rart det... Ungdom er jo alltid veldig skapende, de har en gnist over seg fordi de ikke har kommet inn i kverna enda. I dag skjer det jo mere enn noen gang på musikkfronten, så ungdomskulturen er så absolutt levende. Og den er opprørsk og progressiv selv om det ikke viftes med røde faner som på seksti-sytti tallet.

— Hva med disco-kultur og høyrebølge?

— Jeg vil si at det er bra om ungdom gjør noe sjøl. Men det fenomenet du nevner tror jeg er noe oppskrytt. Diskoteker er jo ikke noe gærent i seg sjøl, dessuten er det jo tilfældigheter som spiller inn på hvordan du kler deg eller hvilke steder du vanker. Du går der vennene dine går, ikke sant?

— Opplever du, som «idealistisk» tror på å forandre verden, en generasjonskløft i forhold til pønkerne. Eller er dere allikavell ikke så forskjellige?

Man må kanskje knuse ruter

— Nei, jeg tror vi bare har en forskjellig måte å reagere på. Det er jo de samme tinga som truer meg og en pønker på gata i Oslo. Pønkerne har sikkert grunner til å opptre så aggressivt som de gjør. Og jeg vil ikke si at alle opprøra i dag er planløse. Se på Tromsø nå sist, det bidrar jo til at de får kontakt med politikerne og må tas på alvor. Man må kanskje knuse noen ruter for å bli hørt?

— Er det ikke naturlig at ungdom er desillusjonert i dag?

— Jo. Det er klart det er hardere å være ung i dag enn da jeg vokste opp. Arbeidsløsheten øker, det er krisetider og alt det der. Men jeg vil ikke være med på å spå at det går til hælvet. Vi kjenner jo alle avmakt av og til, men vi må ikke bli defaitister og gjøre det til en livsstil!! Sier John, rolig og uteatralisk. Dermed takker jeg for meg, og pakker sammen. Som en passende avrundning i denne omgang vil jeg slippe til noen linjer fra en Tramteaterlåt, som kanskje ikke er så dum å ha i bakhue:

Men like forbanna ble det vår også i år og dikterne har sprunget ut med hver sin metafor og priser kjærlighet og løvetann og alt som trassig gror En park med gras og kvist er forsvunnet siden sist men resten er minst like grønt som ifjor ...»

Therese

N 128
OSLO 6

Rute 80

RØD UNGDOMS MAGASIN

tema-
nummer

IRØD UNGDOMS